

1. Su hövzələrində zəhərli maddələrin nisbi təhlükəlilik əmsalı nədən asılıdır?

- Suyun kimyəvi tərkibindən
- Su modulundan;
- Yağıntılardan
- Su sərfindən;
- √ çirklənmədən dəyən zərərdən

2. Dünyada suvarmaya işlədilən suyun ən çoxu hansı ölkələrin payına düşür?

- √ Çinin, Hindistanın, Pakistanın
- Fransanın, Türkiyənin, İtaliyanın
- Türkiyənin, Azərbaycanın, Türkmənistanın
- Misirin, Argentinanın, İranın
- Rusiyanın, Özbəkistanın, Fransanın

3. Xəzər dənizində su səviyyəsinin dəyişməsində əsas səbəbi hansı amil hesab olunur?

- Hidroidlim amili
- Antropogen amillər
- Kosmik amillər
- Buxarlanmanın çox olması
- √ Akademik M.A. Şilovun – geoloji nəzəriyyə amili

4. Göllərin çirklənməsinin qarşısını almaq üçün hansı işlər görülməlidir?

- Göllərə kəskin iyli maddələrlə çirklənməmiş suların axıdılmasını qanunla qadağan etmək
- Göllərə axıdılan çirkab sularının təmizləyici qurğulardan keçirilməsi
- √ Göllərə axıdılan çirkab suların miqdarını maksimum azaltmaq
- Göllərin qurudulmasını mümkün qədər həyata keçirtmək
- doğru cavab yoxdur

5. Su anbarlarının çirklənməsinin qarşısının alınması üçün nələri etmək lazımdır?

- √ Sənaye, kommunal-məişət müəssisələri, kənd təsərrüfat məhsullarının emal müəssisələrindən atılan çirkab suları təmizləyici qurğularda təmizlədikdən sonra su anbarlarına atmaq lazımdır.
- təmizləyici qurğuların təkmilləşdirilməsi
- Təmizləyici qurğularda işlədilən kimyəvi reagentlərin miqdarını azaltmaq
- Təmizləyici qurğulardan keçməyən suların su anbarlarına tökülməsinə görə cərimə etmək
- Texnoloji proseslərdə su sərfini azaltmaq

6. Təbii suların əsas çirklənmə göstəriciləri nədir?

- √ Suda həll olmuş oksigen miqdarının çox olması
- Suda amonyakın nitratların, nitritlərin, neft və neft məhsullarının, sintetik səthi aktiv maddələrin ağır metalların olması
- Suda mikroorqanizmlərin olması
- Suda bağırsaq bakteriyalarının olması
- Oksigen biokimyəvi göstəricisinin çox olması

7. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə, suyun tərkibindəki patogenlərin və çirkləndiricilərin təsiri nəticəsində hər il dünya üzrə nə qədər insan ölür?

- 10 mln nəfər
- √ 25 mln nəfər
- 80 mln nəfər
- 20 mln nəfər
- 40 mln nəfər

8. Dünya ölkələri üzrə il ərzində adambaşına düşən suyun miqdarı nə qədər olduqda bu göstərici kritik hədəf hesab olunur.

- 600 m³
- √ 1000 m³
- 1400 m³
- 100 m³
- 800 m³

9. Dünyada işlədilən suların neçə faizi su hövzələrinə qaytarılmazsa, bu ekoloji təhlükə hesab olunur?

- 80% - i
- √ 10% - i
- 40%- i
- 25% - i
- 50% - i

10. Sənayedə ən çox su sərfiyyatı hansı ölkənin payına düşür?

- Çin-in
- √ ABŞ – in
- Rusiyanın
- Fransanın
- Avstraliyanın

11. Dünyada xəstəliklərin və ölüm hadisələrinin neçə faizi içməli suyun çatışmamazlığından baş verir?

- Xəstəliklərin 50% - i, ölüm hadisələrinin yarısı
- Xəstəliklərin 90% - i, ölüm hadisələrinin 3/5 hissəsi
- Xəstəliklərin 10% - i, ölüm hadisələrinin 1/10 hissəsi
- Xəstəliklərin 5 % - i, ölüm hadisələrinin 1/20 hissəsi
- √ Xəstəliklərin 80% - i, ölüm hadisələrinin 1/3 hissəsi

12. Dünya okean sularında həll olmuş qızılın miqdarı nə qədərdir?

- 5 mln ton
- √ 8-10 mln ton
- 3-4 mln ton
- 40 mln ton
- 20-30 mln ton

13. Torpağın münbitliyinin dövriyyədən çıxması nədən asılıdır?

- √ dəyən zərərdən
- Çirklənən torpağın sahəsindən;
- Məhsuldarlığın aşağı düşməsindən;
- Məhsulların satış qiymətindən
- Hər hektardan gələn gəlirdən;

14. Meşələrin böyümə sürəti ilə müşə təsərrüfatına dəyən zərər arasında hansı asılılıq var?

- meşələrdə sanitar kəsmədən;
- Ağacların məhsuldarlığının aşağı düşməsindən;
- √ asılı olmadığından
- Meşələrin çirklənmə sahəsindən
- Meşələrdə ağacların xəstələnməsindən;

15. Çirkləndirici maddələrin həcmi nəyə təsir edir?

- Məhsulun maya dəyəri;
- √ Çirklənmədən bitkiçiliyə dəyən zərəre

- İqlim
- Məhsulun həcmi.
- Torpağın münbitliyi;

16. Təsərrüfat sahələrinə dəyən zərərin cəmi nə deməkdir?

- Sənayə dəyən zərər kimi;
- təsərrüfata dəyən zərər
- Sənaye və kənd təsərrüfatına dəyən zərərlərin cəmi kimi;
- ✓ Təsərrüfat sahələrinə dəyən zərərlərin cəmi kimi
- Kənd təsərrüfatına dəyən zərər kimi;

17. Çirklənmədən dəyən zərər hansı üsulla hesablanır?

- tarixi,coğrafi,ənənəvi
- statistik,riyazi
- müxtəlif metodlar
- ✓ birbaşa,empirik,analitik
- genetik,lokal,iqtisadi

18. Empirik üsul nədir?

- ətraf mühitin mühafizə tədbirləri
- ✓ çirklənmədən dəyən zərər hesablanır
- ölçü vahididir
- iqtisadi göstəricidir
- təbii resurs potensialıdır

19. Atmosferin çirklənməsindən dəyən zərəyə təsir edir:

- Havanın kimyəvi tərkibi.
- Havada olan tozun həcmi.
- ✓ Zərərli maddələrin nisbi təhlükə əmsalı.
- Havanın təzyiqi.
- Havada olan su buxarının həcmi.

20. Su hövzələrinin çirklənməsindən dəyən zərər asılıdır:

- ✓ Zərərli maddələrin nisbi təhlükə əmsalından.
- Suyun kimyəvi tərkibindən.
- Yağıntılardan
- Su modulundan;
- Su sərfindən;

21. Torpağın dövriyyədən çıxmasından dəyən zərər asılıdır:

- Bitkilərin məhsuldarlığından.
- Torpağın münbitliyindən.
- Bitkilərin növündən.
- ✓ Hər hektardan gələn gəlirdən.
- Heyvanların məhsuldarlığından

22. Heyvandarlığa dəyən zərər asılı deyil:

- Heyvandarlıq sahəsində məhsuldarlığın aşağı düşməsindən;
- Heyvandarlıq təsərrüfatlarının sayından;
- Heyvandarlıq məhsullarının həcmindən.
- ✓ Bitkiçiliyə dəyən zərərdən;
- Məhsulun satış qiymətindən;

23. Heyvandarlığa dəyən zərər asılıdır:
- Çirklənən torpağın sahəsindən;
  - Bitkiçiliyə dəyən zərərdən.
  - Yem bazasının azalmasından;
  - Heyvandarlıq sahəsinin inkişaf səviyyəsindən;
  - √ Heyvandarlıq sahəsində məhsuldarlığın aşağı düşməsindən
24. Çirklənmədən bitkiçiliyə dəyən zərəyə təsir edir:
- İqlim;
  - Məhsulun həcmi.
  - Məhsulun maya dəyəri;
  - Torpağın münbitliyi;
  - √ Çirkləndirici maddələrin həcmi;
25. Təsərrüfata dəyən zərər neçə hesablanır:
- Sənayeyə dəyən zərər kimi;
  - √ Təsərrüfat sahələrinə dəyən zərərlərin cəmi kimi.
  - Sənaye və kənd təsərrüfatına dəyən zərərlərin cəmi kimi;
  - Nəqliyyata dəyən zərər kimi;
  - Kənd təsərrüfatına dəyən zərər kimi;
26. Çirklənmədən dəyən zərər hesablanır:
- Dolayı
  - Təcrübi
  - İqlim
  - Tropik
  - √ Empirik
27. Çirklənmədən dəyən zərər bu üsulla hesablanır:
- √ Birbaşa
  - Təcrübə
  - Laboratoriya
  - Genetik
  - Dolayı
28. Çirkab suların sorbsiya üsulu ilə təmizlənməsi necə aparılır?
- Sorbentin su ilə kimyəvi reaksiyaya girməsi ilə
  - çirkabların sorbent təsiri ilə parçalanması ilə
  - Çirkabların sorbentlə udulması ilə
  - Çirkabların sorbentdə həll olunaraq təmizlənməsi ilə
  - √ Çirkabların sorbentin səthinə hopdurulması
29. Çirkab sular su hövzələrinə atılarkən suyun turşuluq həddi hansı miqdarda olmalıdır?
- pH = 9,5 – 10,5
  - √ pH = 6,5-8,5
  - pH = 2,0-3,0
  - pH = 1,5-4,0
  - pH = 13,5 – 14,5
30. Çirkab sular su hövzələrinə atılarkən suda üzən mineral və üzvi maddələrin qatılığı necə olmalıdır?
- 0,15 mq/e
  - √ 0,25 mq/e

- 0,4 mq/e
- 0,1 mq/e
- 0,35 – 0,5 mq/e

31. Mexaniki qarışıqlarla çirklənmiş sular necə təmizlənir?

- ✓ Suların cənlərdə durultması, çökdürülməsi və süzgedən süzülməsi üsulları ilə mexaniki qarışıqlardan təmizlənir.
- Bioloji
- Elektro - kimyəvi üsullarla
- Yandırılmaqla
- Kimyəvi təmizləmə üsulları ilə

32. Tərkibində yüksək miqdarda turşu və qələvi olan çirkab suların təmizlənməsi necə aparılır?

- Qələvilərin əlavə edilməsi ilə
- Kimyəvi koadulyasiya üsulu ilə
- Mexaniki süzgeclərdən keçirmə üsulu ilə
- Suların çökdürülməsi üsulu ilə
- ✓ Neytrallaşdırıcı reagentlərlə

33. Çirkab suların mineralaşdırılması nədir?

- ✓ Təmizlənmiş sulardan duzların çıxarılması
- Çirkab sulardan duzların qismən çıxarılması
- Çirkab sulardan duzların həll olunmasını həyata keçirilən
- Çirkab sulardakı mexaniki qarışıqların tam təmizlənməsi
- Çirkab sulardakı qarışıq maddələrin təmizlənməsi

34. Çirkab suların mexaniki təmizlənməsi necə aparılır?

- Çökdürülmə üsulu ilə
- Şaquli Su çənlərində süzgeclərdən keçirtmə ilə
- Horizontal tutarlarda süzmə ilə
- Neytrallaşdırma üsulunun tətbiqi ilə
- ✓ Hidrosiklonlarda mərkəzdənqaçma qüvvəsi təsiri ilə

35. Çirkab sular təmizlənmədən öncə aerasiyaya uğradılırsa, onda çirkab suların oksigen olan bioloji tələbatı nə qədər azalar?

- 30-35%
- 60-70%
- 80-90%
- 10-20%
- ✓ 40-45%

36. Cənubi Xəzərdə Ölü zona sahil suları hansı şəhərlərin sahillərində yerləşir?

- Lənkəran, Salyan, Neftçala sahilləri
- Astara, Lənkəran sahil suları
- Ələt, Pirallahı sahil suları
- İran ərazisindəki Ənzəli, Sari, Qorqan sahil suları
- ✓ Bakı, Türkmənbaşı və Çərəkən sahil suları

37. Çirkab sularda bakterial çirklənmə hansı üsullarla aradan qaldırılır?

- Suların bakterial çirklənmədən təmizlənməsi fiziki təmizlənmə üsulu ilə aparılır
- ✓ Çirkab suların bakterial çirklənməsi zərərsizləşdirmə - dezinfeksiya üsulu ilə aparılır
- Çirkab suların bakterial çirklənmədən təmizlənməsi aerasiya üsulu ilə aradan qaldırılır
- Suların bakterial çirklənmədən təmizlənməsi süzmə üsulu ilə aradan qaldırılır.
- Çirkab sulara bakterial çirklənmədən təmizlənməsi mexaniki təmizləmə üsulu ilə aparılır

38. Çirkab sular su hövzələrinə atılarkən hövzənin temperaturuna təsiri necə olmalıdır?
- ✓ Hövzə suyunun temperaturu maksimal yay temperaturundan 30C – dən çox çatmamalıdır
  - Hövzədəki suyun temperaturu maksimal yay temperaturundan 10°C – dən
  - Hövzədəki suyun temperaturu artmamalıdır
  - Hövzədəki temperatur havanın temperaturundan 10°C -dən çox artmamalıdır
  - Hövzədəki suyun temperaturu 150C-dən çox artmamalıdır.
39. Sənaye müəssisələrində istifadə olunan su hansı keyfiyyətlərə malik olmalıdır?
- Yüksək minerallılığa malik olmalıdır
  - ✓ İstehsal olunan məhsulun keyfiyyətinə mənfi təsir etməməlidir.
  - duzlu su olmamalıdır.
  - turşuluq dərəcəsi $pH 5 \leq 20$ olmalıdır.
  - Çirklənmiş su olmamalıdır
40. Suyun orqanoleptik keyfiyyət göstəriciləri hansılardır?
- Rəngi, bulanıqlığı, dadı, iyi
  - duzluluğu, yaşıl rəngə çalması, iy verməsi
  - turşuluğu, duzsuzluğu, rənginin bulanıq olması
  - suyun göy rəngdə olması, dadının şit olması
  - ✓ iyi, dadı, rəngi, şəffaflığı
41. Müasir istilik elektrik stansiyalarında stansiyada soyutma prosesində işlədilmiş suyun temperaturunu azaltmaq üçün nə etmək lazımdır?
- İsti suyun məişətdə istifadə edilməsi
  - ✓ Soyuducu qurğularda suyun soyudulması
  - Suyun qonşu müəssisələrlə istifadəyə verilməsi
  - Suyun soyudularaq məişətdə istifadə olunması
  - İsti suyun kanal və sututarlarda soyudulması
42. İstilik elektrik stansiyalarında soyutma prosesində istifadə olunan suyun yenidən hövzəyə qaytarılması suyun hansı çirklənməsi adlanır?
- Kimyəvi
  - mexaniki
  - təbii
  - fiziki
  - ✓ termiki
43. Çirkab suların biokimyəvi üsullarla təmizlənməsindən sonrakı zərərsizləşdirilməsi üçün hansı qazdan istifadə olunur?
- Azot qazından
  - ✓ Xlor qazından
  - Karbon qazından
  - Metan qazından
  - Oksigen qazından
44. BMT – nin 1991- ci ildə Braziliyanın Rio-de-Janeyro şəhərində Dünya ölkələri hökumət başçılarının iştirakı ilə keçirdiyi ətraf mühit və inkişaf adlı konfransında qarşıya qoyulan əsas məsələ nədən ibarət olmuşdur?
- Atmosferin çirklənməsinin qarşısının alınması
  - ✓ Hər bir dövlətin öz ölkə əhalisini təmizlənmiş içməli su ilə təmin etmə öhdəçiliyinin qəbul edilməsi
  - Litosferin çirklənməsinin qarşısının alınması
  - Çirkab sulardan istifadənin qadağan olunması
  - Müasir su təmizləyici qurğuların yaradılması
45. Müasir sənaye müəssisələrində yaranan çirkab suların təmizlənməsi üçün təmizləyici qurğuların yaradılmasına sərf olunan kapital qoyuluşu müəssisənin yaradılmasına sərf olunan ümumi vəsaitin neçə faizini təşkil edir?

- 30-40% - ni
- √ 10-15% - ni
- 50-60%-ni
- 5-10%-ni
- 40-50%-ni

46. Çirkab suların biokimyəvi üsullarla təmizlənməsinin təbii üsullarla təmizlənməyə nisbət üstünlükləri nədən ibarətdir?

- Su ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunması
- Çirkab suların tərkibində xəstəlik törədən mikrobların qalmasında
- Çirkab suların zərərsizləşdirilməsinin həyata keçirilməsi
- Biokimyəvi təmizlənmənin göllərdə həyata keçirilməsinin mümkünlüyü.
- √ Torpağın məhsuldarlığının artmasında

47. Hansı variantda heyvandarlıq məhsulu aşağı düşür?

- √ zərər dəyəndə
- Bitkilərin məhsuldarlığından.
- Əkin sahələrindən.
- Mexanizasiyadan
- Otlaq sahələrindən.

48. Çirklənmə ilə bitkiçilik arasında asılılıq nədən ibarətdir?

- Məhsulun maya dəyərindən.
- Torpağın münbitliyindən.
- Məhsulun daşınma xərcindən.
- √ bitkiçiliyə dəyən zərərdən
- Əkin sahələrindən.

49. Dünyanın inkişaf etməkdə olan ölkələrində içməli su tərkibindəki patogenlərin və çirkləndiricilərin təsiri nəticəsində ishal xəstəliyindən ölənlərin sayı ildə nə qədərdir?

- √ 3,0 mln nəfər
- 1,5 mln nəfər
- 500 min nəfər
- 1,0 mln nəfər
- 2,0 mln nəfər

50. Cənubi Xəzərdə Ölü zona adlanan sahil sularında çirklənmə dərəcəsi nə qədərdir?

- √ 1,26 – 3,83 mq /e
- 5-8 mq/e
- 20-30 mq/e
- 8 – 10 mq /e
- 10-15 mq/e

51. Bakı buxtasında torpağın neftlə doyma dərinliyi nə qədərdir?

- 20 metr
- 30 metr
- 25 metr
- 15 metr
- √ 5-7 metr

52. Her hektardan gələn gəlirlə torpağın dövriyyədən çıxması arasında asılılıq nədən ibarətdir?

- Bitkilərin məhsuldarlığından.
- Torpağın münbitliyindən.
- Bitkilərin növündən.

- √ dəyən zərərdən
- Heyvanların məhsuldarlığından

53. Atmosferin çirklənməsindən dəyən zərər asılıdır?

- Havanın tərkibində olan su buxarlarının həcmindən.
- Havada olan tozun həmindən.
- Havanın kimyəvi tərkibindən.
- Havanın təzyiqindən.
- √ Havaya atılan zərərli maddələrin həcmindən.

54. Heyvandarlığa dəyən zərər asılıdır:

- Əkin sahələrindən.
- √ Heyvanlarda məhsulun aşağı düşməsindən.
- Otlaq sahələrindən.
- Bitkilərin məhsuldarlığından.
- Mexanizasiyadan.

55. Birbaşa üsulla nə hesablanır?

- sosial ödənişlər
- √ çirklənmədən dəyən zərər
- iqtisadi qiymətləndirmə
- sosial problemlər
- vergi ödənişlər

56. Su hövzələrinin çirklənməsindən dəyən zərəyə təsir edir:

- Suyun kimyəvi tərkibi.
- √ Çirkab suların həcmi.
- Su sərfi.
- Yağıntılardan miqdarı.
- Yağıntılardan tərkibi.

57. Təbii suların əsas çirkləndirmə mənbələri hansı istehsal sahələridir?

- Maşınqayırma sənayesi müəssisələri
- √ Qara və əlvan metallurjiya, kimya, neft, qaz, daş kömür, sellüloz, kağız sənayesi müəssisələri, kənd təsərrüfatı məhsulları emalı və məişət müəssisələri
- Energetika sənayesi
- Toxuculuq və trikotaj sənayesi
- Yeyinti sənayesi müəssisələri

58. Neçənci ildə harada ozon dağıdıcı maddələrin (ODM) istehsalının dayandırılması haqqında protokol imzalandı?

- √ 1997-ci ildə Monrealda
- 1999-cu ildə Vyanada
- 2002-ci ildə Londonda
- 2005-ci ildə Parisdə
- 2000-ci ildə Stokholmda

59. Atmosferdə əsasən necə smoq hadisəsi müşahidə olunur?

- xlorlu və karbonlu smoq
- adı və mürəkkəb smoq
- bəxarlı və karbonlu smoq
- mürəkkəb və sad smoq
- √ adı və fotokimyəvi smoq

60. Qaz və bərk məsaməli maddələrin qarşılıqlı təsiri prinsipinə əsaslanaraq tullantı qazların təmizlənməsi üsulu necə adlanır?
- termiki üsul
  - yandırma üsulu
  - ✓ adsorbsiya üsulu
  - absorbsiya üsulu
  - ətalət üsulu
61. Tullantı qazların adsorbsiya üsulu ilə təmizlənməsində adsorbent olaraq hansı maddələrdən istifadə edilir?
- dənizdən, qumdan, gildən
  - ✓ aktivləşdirilmiş kömürdən, seolitdən, selikageldən
  - kərpicdən, qumdan, pambıqdan
  - gildən, seolitdən, alunitdən
  - daş kömürdən, misdən, azbestdən
62. Atmosferi çirkləndirən əsas mənbələr hansılardır?
- ✓ sənaye müəssisələri, nəqliyyat vasitələri, kənd təsərrüfatları
  - dəmir yolu, quşçuluq, tikinti təsərrüfatları
  - əkinçilik, məişət, nəqliyyat təsərrüfatları
  - neftçıxarma sənayesi, dəmir yolu, quşçuluq
  - məişət, kommunal, heyvandarlıq təsərrüfatları
63. Hansı təbəqə günəşin ultrabənövşəyi radiasiyasının böyük bir qismini udaraq, yer kürəsində canlı orqanizmləri radiasiyanın məhvedici təsirinədən qoruyur?
- ✓ ozon təbəqəsi
  - mezosfer təbəqəsi
  - kosmik təbəqə
  - bulud təbəqəsi
  - troposfer təbəqəsi
64. Qaz halda olan sənaye tullantılarını təmizləmək üçün hansı üsullardan istifadə olunur?
- mexaniki və kimyəvi üsullardan
  - absorbsiya və adsorbsiya üsullarından
  - fiziki və optik üsullardan
  - ✓ fiziki və kimyəvi üsullardan
  - elektrik və elektromexanik üsullardan
65. Neçənci ildə və harada 56 ölkənin hökumətləri ozon qatını dağıdan xlor-flüor üzvi birləşmələrin və digər ozon dağıdıcı maddələrin (ODM) istehsalını 2 dəfə azaltmaq haqqında protokol imzaladılar?
- 1900-cü ildə, Londonda
  - 1995-ci ildə Moskvada
  - 2000-ci ildə Berlində
  - ✓ 1987-ci ildə, Monrealda
  - 1950-ci ildə, Parisdə
66. Stratosfer ozonunun azalmasına atmosferdə ildən-ilə artan hansı maddələrin oksidləri təsir göstərir?
- Al, Fe, Hg - oksidləri
  - Au, Ag, Hg - oksidləri
  - ✓ N, S, C - oksidləri
  - Ga, Se, Ag - oksidləri
  - Ca, Na, K - oksidləri

67. Atmosferin çirklənməsinin qarşısını almaq məqsədilə iri sənayə şəhərlərində bir sıra tədbirlər həyata keçirilir. Hansı cavab düzgün deyil?
- atmosferə buraxılan sirkəndiricilərin ümumi miqdarının azaldılması
  - sirkəndirici müəssisələrin təbii şəraiti nəzərə alaraq şəhər ətrafında yerləşdirilməsi
  - ✓ iri sənayə müəssisələrinin tikilməsi
  - sənayə istehsal tullantılarının yeni texnoloji proseslərin tətbiqi
  - çirkləndiricilərin neytrallaşdırılması və zərərsizləşdirilməsi
68. Neçənci ildə Azərbaycan ozondağıdıcı maddələrin istifadəsindən mərhələlər üzrə çıxarılmasına dair Vyana konvensiyasını, Monreal protokolu ratifikasiya etdi.
- 1993-cü ildə
  - 1995-ci ildə
  - 1998-ci ildə
  - 1999-cu ildə
  - ✓ 1996-cı ildə
69. Tullantı qazları zəhərli maddələrdən təmizləmək üçün hansı qurğulardan istifadə edilir
- qaztəmizləyici qurğulardan
  - elektrik qurğularından
  - fırlanma qurğularından
  - elektromaqnit qurğularından
  - ✓ toztutucu qurğulardan
70. Ozon qatının azalmasına hansı maddələr daha çox təsir göstərirlər?
- Na birləşmələri və neft məhsulları
  - ✓ xlor-flüon üzvi birləşmələri və ODM
  - Fe birləşmələri və üzvi sintez maddələri
  - ammoniyak və karbon birləşmələri
  - Ca birləşmələri və ODM
71. Tullantı qazların tərkibində olan faydalı qarışıqları ayırmaq üçün hansı kimyəvi təmizləmə üsulundan istifadə edilir?
- termiki üsuldan
  - absorbsiya üsulundan
  - adsorbsiya üsulundan
  - ✓ katalik təmizləmə üsulundan
  - qravtasiya üsulundan
72. Böyük həcmdə olan tullantı qazları toz və yağ dumanlarında təmizləmək üçün hansı toztutuculardan istifadə olunur?
- taxma məsaməli toztutucularından
  - yağ tutucularından
  - ✓ elektrik filtrlı toztutucularından
  - mexaniki toztutucularından
  - nimçəli toztutuculardan
73. Tullantı qazların fiziki üsulla təmizlənməsində filtrdə qazın tutulması toztutucularından hansı halda olan tozlar tutulur?
- oksidləşmiş halda olan
  - buxar halında olan
  - aerosol halında olan
  - həllolmuş şəkildə olan
  - ✓ dispers halda olan

74. Hal-hazırda avtomobil nəqliyyatından atmosferə ötürülən zəhərli qazların qarşısını almaq üçün hansı tədbirlər görülür. Hansı cavab düzgün deyil?
- √ avtomobillərin sayını artırmaq
  - maye yanacaqdan qaz yanacağına keçmək
  - benzin yanacağını dizel yanacağı ilə əvəz etmək
  - neytralizatorlardan istifadə etmək
  - avtomobillərin saz işləməsini təmin etmək
75. Tərkibində karbohidrogenlər olan tullantı qazları katalitik təmizləmə üsulu ilə təmizləyən zaman hansı katalizatorlardan istifadə edilir?
- √ metal, yarımkeçirici və duzlardan
  - ağac, azbest və pambıqdan
  - rezin, kauçuk və plastmasdan
  - şüşə, qum və kömürdən
  - kömür, gil və metallardan
76. Ozon ilk dəfə kim tərəfindən kəşf edilmişdir?
- Darvin tərəfindən
  - Faradey tərəfindən
  - Landau tərəfindən
  - Lomonosov tərəfindən
  - √ Marum tərəfindən
77. Avtomobil nəqliyyatı tərəfindən atmosferin çirklənməsinin qarşısını almaq-la hansı növ smoqun əmələ gəlməsinin qarşısını almaq olar?
- adi smoq
  - turşulu smoq
  - qələvi smoq
  - √ fotokimyəvi smoq
  - tosgenli smoq
78. Atmosfer çirkləndiricilərini neçə qrupa ayırırlar?
- turşulu və qələvili çirkləndiricilər
  - √ ilkin və ikinci dərəcəli çirkləndiricilər
  - tozlu və aeroxollu çirkləndiricilər
  - qumlu və toz çirkləndiricilər
  - birinci və ikinci dərəcəli çirkləndiricilər
79. Atmosferi çirkləndirən aeroxollar içərisində hansı birləşmə xüsusi yer tutur?
- azotlu birləşmə
  - natriumlu birləşmə
  - √ qurğuşunlu birləşmə
  - kükürlü birləşmə
  - karbonlu birləşmə
80. Hansı müəssisələr atmosferi aeroxolla çirkləndirən əsas mənbələr hesab olunur?
- kimya müəssisələri
  - √ metallurjiya müəssisələri
  - elektrik enerjisi istehsal edən müəssisələr
  - yeyinti müəssisələri
  - neft emalı müəssisələri
81. Havada asılı halda olan bərk və maye hissəciklərlə atmosferin çirklənməsi necə adlanır?

- qələvili çiklənmə adlanır
- turşulu çiklənmə adlanır
- buxarlı çiklənmə adlanır
- duzlu çiklənmə adlanır
- ✓ aerosol çiklənmə adlanır

82. Azot atmosfer havasının neçə faizini təşkil edir?

- 70- 72%-ni
- 75- 77%-ni
- 70- 72%-ni
- ✓ 78- 80%-ni
- 58- 60%-ni

83. Bütün atmosfer kütləsinin 90% onun yerin səthinə yaxın hansı km-lik qatın-da cəmləşmişdir?

- 3 km-lik qatında
- 7 km-lik qatında
- 10 km-lik qatında
- 11 km-lik qatında
- ✓ 5 km-lik qatında

84. Tullantı qazları təmizləmək üçün hansı kimyəvi üsullardan istifadə edilir?

- bioloji, fiziki, mexaniki təmizləmə üsullarından
- termiki, bioloji çökdürmə təmizləmə üsullarından
- yandırma, buxarlandırma, bioloji təmizləmə üsullarından
- mexaniki, bioloji yandırma təmizləmə üsullarından
- ✓ adsorbsiya, adsorbsiya, katalitik təmizləmə üsullarından

85. Temperaturun dəyişməsinə görə atmosfer neçə təbəqəyə bölünür?

- stratosfer, ozonosfer, ekzosfer, biosfer, noosfer
- ✓ trorosfer, strotosfer, mezosfer, termosfer, ekzosfer
- noosfer, biosfer, mezosfer, troposfer, ionosfer
- ozonosfer, hidrosfer, aerosfer, biosfer, termosfer
- troposfer, ekzosfer, ionosfer, noosfer, biosfer

86. Oksigen atmosfer havasının necə faizini təşkil edir?

- ✓ 20, 95%-ni
- 17, 3%-ni
- 70, 0,5%-ni
- 23, 5%-ni
- 18, 9%-ni

87. Atmosferi çirkləndirən ikinci dərəcəli tullantılar hansı proseslər nəticəsində törənən maddələrdir?

- mexaniki-kimyəvi proseslərdən
- kimyəvi-akustik proseslərdən
- optik-akustik proseslərdən
- ✓ fiziki-kimyəvi proseslərdən
- fotokimyəvi-mexaniki proseslərdən

88. Bütün sənaye şəhərlərində havanın çox çirklənməsi nəticəsində hansı hadisə baş verir?

- √ smoq hadisəsi
- buzlaşma hadisəsi
- buxarlanma hadisəsi
- yanğın hadisəsi
- işıqlanma hadisəsi

89. Sənayə şəhərlərində yer səthindən 200-300 m hündürlükdə temperatur inversiya-sının yaranması nəticəsində hansı növ smoq yaranır?

- fotokimyəvi smoq
- √ adi smoq
- Los-Anceles smoqu
- tosgen smoqu
- London smoqu

90. Avtomobilin tullantısı olan işlənmiş qazların tərkibindəki N₂O və CO qaz-la-rının günəş şüalarının təsiri ilə fotokimyəvi reaksiyaya daxil olması nəticə-sində hansı növ smoq hadisəsi yaranır?

- adi smoq
- turşulu smoq
- √ fotokimyəvi smoq
- qələvi smoq
- tosgen smoqu

91. Tullantı qazların tərkibində zərərli qazların konsentrasiyası az olduqda o hansı metodla təmizlənir?

- √ kimyəvi metodlarla
- termiki metodla
- mexaniki metodla
- piroliz metodu ilə
- fiziki metodla

92. Tullantı qazları fiziki üsulla təmizlədikdə ölçüləri 25-30 mkm olan hissəcik-lərin ətalət prinsipli toztutucularda çökməsi neçə faiz olur?

- √ 65 – 80%
- 70 – 75%
- 75 – 78%
- 50 – 60%
- 60 – 65%

93. Tullantı qazların ilkin təmizləmə prosesi hansı toztutucularında aparılır?

- avsorberlərdə
- yağ toztutucularında
- √ quru mexaniki toztutucularında
- qazyuyucu qurğularda
- tozsooran qurğularda

94. Quru mexaniki toztutucularda tozların çökməsi hansı prinsiplərə əsaslanan toztutucularda təmizlənir?

- fırlanma, rəqs etmə, itələmə
- √ qravitasiya, mərkəzdənqaçma, ətalət
- qravitasiya, ağırlıq, yerdəyişmə
- qravitasiya, rəqsetmə, fırlanma
- mərkəzdənqaçma, fırlanma, irəliləmə

95. Ekologiyanın predmetinin daxilində hansı proses əsas yer tutur?

- təkamüllün növləri

- materiyanın varlığı
- √ enerji və üzvi maddələrin transformasiyası
- ətraf mühitin çirklənməsi
- ekoloji hadisələrin varlığı

96. Müasir dövrdə ekologiya qarşısında duran vəzifələrdən biridir?

- ekoloji qanunlara tabeçilik
- ekoloji anlamın araşdırılması
- ekoloji sistemlərin mövcudluğu qanununu işləmək
- ekoloji amillərin tətbiqi
- √ ekoloji sistemlərin dayanıqlığı nəzəriyyəsini işləmək

97. Ekoloji minimum ilə ekoloji maksimum arasındakı diapazon dəyanətlik həddi hansı qanuna aiddir?

- bitkilərin varlığı qanunu
- minimum qanunu
- abiotik və biotik faktorlar
- √ tolerant qanunu
- antropogen təsir qanunu

98. Minimum qanununun əsas mahiyyəti nədir?

- bitki və heyvan növlərinin artırılması yolları
- kənd təsərrüfatının ekstensiv inkişafı
- heyvandarlığın intensiv inkişafı
- bitkilərin inkişafı üçün mineralların tətbiqi
- √ bitkilərin inkişafı elementlərin cüzi miqdarı ilə limitləşdirilir

99. Orqanizmlərin birinin digərinin həyat fəaliyyətinə təsiri hansı faktordur?

- faktor deyil
- mühitin abiotik faktoru
- antropogen faktoru
- √ ətraf mühitin biotik faktoru
- xarici mühitə alışma faktoru

100. Canlı orqanizmlərin neçə faizi sudan ibarətdir?

- 10-15%
- 50-55%
- 30-40%
- √ 50-80%
- 20-30%

101. Ekoloji faktor nəyə deyilir?

- canlı orqanizmlərin qarşılıqlı əlaqəsi
- biosferin vəziyyəti
- istehsalə təsir göstərən amillər
- √ canlı orqanizmlərə təsir edən hər hansı bir mühit
- ətraf mühitin çirklənməsi

102. 1840-cı ildə L.Libix ekologiyanın hansı qanununu yaratmışdır ki, hələ də o, öz əhəmiyyətini itirməmişdir?

- Maksimum qanunu
- √ Minimum qanunu
- növlərin əmələ gəlməsi qanunu
- fiziki təsirlər qanunu
- Neytrallaşma qanunu

103. Müasir mərhələdə ekologiyanın inkişafı, canlı aləmin hansı qanunlarını öyrənməyi tələb edir?

- √ canlı aləmin sistemli əlaqəsi və fəaliyyətini
- bioekoloji müxtəlifliyi
- ETT-nin nəaliyyətlərinin tətbiqini
- qlobal problemlərin həlli istiqamətlərini
- tədqiqatların birgə aparılmasını

104. Ekologiya tarixinin 3-cü mərhələsi hansı dövrü əhatə edir?

- XX əsrin 50-ci illərinə qədər
- √ XX əsrin 50-ci illərindən bugünə qədər
- XVIII – XIX əsrlər
- XIX əsrin 2-ci yarısı
- XIX əsrin əvvəlləri

105. Biosferin noosferə çevrilməsi təlimini hansı alim irəli sürmüşdü?

- D.P.Marş
- fransız alimləri
- alman alimləri
- A.P.Vinoqradov
- √ V.İ.Vernadski

106. Ekoloji baxımdan ətraf mühətdə mövcud olan su məhdudlaşdırıcı fiziki faktorlardan biridir?

- atmosferin quruluşu
- noosferin strukturu
- atmosferin sirkulyasiyası
- √ atmosfer havasının nəmliyi
- küləyin istiqaməti

107. İonlaşdırıcı şüaların mənbəyi nədir?

- √ radioaktiv maddələr və kosmik şüalar
- mənbəyi məlum deyil
- günəşdən gələn istilik
- üzvi maddələrin dövrüyyəsi
- ətraf mühitin temperaturu

108. Yer üzərində abiotik faktorlardan olan günəş şüasının əhəmiyyətinə aiddir:

- elmin inkişafını təmin edir
- istilik enerjisi mənbəyi deyil
- təbiətin proseslərinə mane olur
- əhəmiyyəti yoxdur
- √ fotosintez prosesini yaradır

109. İkinci dövrü faktorlara daxildir:

- √ temperatur, nəmlik, atmosfer çöküntüləri
- cansız təbiət faktoru
- çirklənmə əmsalı
- cəmiyyətlə təbiətin münasibəti
- orqanizmlərin qarşılıqlı əlaqəsi

110. Ekoloji faktorlara daxil deyil:

- √ sistemli əlaqə

- abiotik
- canlı təbiət faktoru
- antropogen
- biotik

111. Ekoloji faktorlar neçə kateqoriyaya bölünür?

- iki
- ✓ üç
- dörd
- altı
- beş

112. İlk dəfə ekologiya elmini biologiyadan müstəqil bir sahə kimi ayıran və ona ekologiya adını verən kim olmuşdur?

- A.Veketov
- Q.Visotski
- Q.Morozov
- ✓ Ernest Hekkel
- K.Rulye

113. Ekologiyanın inkişafının 2-ci mərhələsi hansı dövri əhatə edir?

- XIX əsrin 60-cı illərinə qədər
- XVII əsrin sonu XIX əsrin əvvəlləri
- XX əsrin əvvəlləri
- XX əsrin 50-ci illərindən XX əsrin sonuna qədər
- ✓ XIX əsrin 60-cı, XX əsrin 50-ci illərinə qədər

114. XIX əsrin əvvəllərində meydana gəlmiş hansı sahə ekoloji təfəkkürün sonrakı inkişafı sayılır?

- geomorfologiya
- kartoqrafiya
- zoologiya
- ✓ biocoğrafiya
- geologiya

115. Ekoloji təsirlərin təsnifatında hansı qruplar ayrılır?

- ✓ abiotik və biotik
- populyativ və analoji
- dağıdıcı və toplayıcı
- sistematik və biotik
- fundamental və sadə

116. Biosfer nədir?

- heyvanat aləminin mövcud olduğu sahədir
- ✓ canlı orqanizmlərin özünün və izinin olduğu sahədir
- hidrosferdə canlı orqanizmlərin yaşadığı sahədir
- torpaq və atmosferdə canlı aləmin mövcud olduğu sahədir
- bitki örtüyünün mövcud olduğu sahədir

117. Ekologiyanın əsas məqsədi nədən ibarətdir?

- flora və fauna
- ekoloji marketing
- ekoloji lizinq
- atmosfer
- ✓ ekoloji sistem

118. Ekologiyanın əsas vəzifəsinə nə daxildir?

- ekosistemlərin quruluşu
- mühitin çirklənməsinin qarşısını almaq
- ekologiya sahəsində araşdırmalar aparmaq
- ✓ enerji və materiyanın qarşılıqlı təsirinin açılması
- ərazilərin mənimsənilməsi

119. Canlı orqanizmlərlə təbii mühit arasında mövcud əlaqələrin birliyi nəyi təşkil edir?

- ekologiyanın amillərini
- ✓ ekologiyanın predmetini
- ekologiyanın vəzifəsini
- ekologiyanın vahidliyini
- ekologiyanın məqsədini

120. Ekologiyanın əsas tədqiqat obyektı nədir?

- flora və fauna
- ekoloji marketinq
- ekoloji lizinq
- atmosfer
- ✓ ekoloji sistem

121. Müasir ekologiyanın quruluşuna daxil deyil:

- bioekologiya
- insan ekologiyası
- sosial ekologiya
- tətbiqi ekologiya
- ✓ riyazi ekologiya

122. Antropogen təsirlər ətraf mühitə hansı təsirlərdən qüvvətlənmişdir?

- ✓ ETT nəaliyyətlərinin tətbiqindən
- istehlakın çoxalmasından
- ərazilərin daha çox mənimsənilməsindən
- elmin inkişafından
- əhalinin artmasından

123. Ekologiya elmi nəyi öyrənir?

- canlı orqanizmlərlə resurslar arasındakı əlaqəni
- mühitin çirklənməsini
- təbii resursların yerləşməsini
- canlı aləmin vəziyyətini
- ✓ canlı orqanizmlər ilə mühit arasındakı əlaqələri

124. Ekologiya termini mənşəyinə görə hansı mənəli sözlərdən əmələ gəlmişdir?

- ekol – yaşayış, loqos – təlim
- loqos – elm, oykos – təbiət
- loqos – təlim, oykos - mühit
- mənə daşımır
- ✓ oykos – ev, loqos - elm

125. İnsanlar özləri üçün gərəkli olan məhsulları nəyin hesabına əldə edirlər?

- cəmiyyətin

- istehlakin
- istehsalın
- ✓ təbiətin
- atmosferin

126. 1869-cu ildə Ekologiya nı elmlər sırasına daxil edən kim olmuşdur?

- Ç.Darvin
- A.A.Qriqoryev
- ✓ Ernest Hekkel
- A.S.Danilevski
- V.İ.Vernadski

127. Ekologiya sözü hansı məşəlidir?

- türk
- ✓ yunan
- ingilis
- rus
- alman

128. Ekologiya elmi hansı sahələrə bölünür ?

- riyazi - metodoloji
- informatika, kibernetika
- kimyəvi və fiziki
- elmi və təcrübi
- ✓ nəzəri və tətbiqi

129. Ekologiyanın əsas məqsədi nədən ibarətdir?

- ✓ ekoloji sistemin təbii mühitlə əlaqəsini aşkar etmək
- təbii və antropogen senozların möhkəmliyi
- biosferdə hadisələrə nəzarət
- nəzarət sisteminin formalaşması
- ekoloji təhlükəsizliyin təmini

130. Müasir dövrdə ekologiya qarşısında duran vəzifələrdən biridir?

- ekoloji amillərin tətbiqi
- ekoloji anlamın araşdırılması
- ekoloji sistemlərin mövcudluğu qanununu işləmək
- ✓ ekoloji sistemlərin dayanıqlığı nəzəriyyəsini işləmək
- ekoloji qanunlara tabeçilik

131. Ekologiyanın əsas vəzifəsinə nə daxildir?

- ekosistemlərin quruluşu
- mühitin çirklənməsinin qarşısını almaq
- ekologiya sahəsində araşdırmalar aparmaq
- ✓ enerji və materiyanın qarşılıqlı təsirinin açılması
- ərazilərin mənimsənilməsi

132. Bu mərhələdə hansı ölkənin alimləri daha çox fəaliyyət göstərmişdir ?

- ✓ Rusiyanın
- İngiltərənin
- Fransanın
- İsveçin
- Almaniyanın

133. Canlı orqanizmlərlə təbii mühit arasında mövcud əlaqələrin birliyi nəyi təşkil edir?

- ekologiyanın amillərini
- ✓ ekologiyanın predmetini
- ekologiyanın vəzifəsini
- ekologiyanın vahidliyini
- ekologiyanın məqsədini

134. İnsanların istehsalat və məişət fəaliyyəti nəticəsində ətraf mühitə edilən təsir necə adlanır?

- ətraf mühitin biotik faktoru
- biosferin dəyişilməsi
- ✓ ətraf mühitin antropogen faktoru
- sənaye və məişət tullantıları
- ətraf mühitin abiotik faktoru

135. Tolerantlığın ekologiyasının tədqiqatlarının aparılması neçənci ildən başlanmışdır?

- 1868-ci ildən
- 1925-ci ildən
- ✓ 1910-cu ildən
- 2000-ci ildən
- 1890-cı ildən

136. Canlıların təbiətə vurduqları ziyan haqqında ilk dəfə kimlər məlumat vermişdir?

- Aleksandr Humbolt
- S.Kraşennikov
- ✓ J.Lamark və T.Maltus
- T.Faberin və Q.Qlogerin
- Pallasın və Lipeyxin

137. Ekologiyanın bütöv bir sistem kimi təşəkkül tapması hansı dövrə təsadüf edir?

- ✓ XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəli
- XXI əsrin əvvəlləri
- XVII əsrin sonu XVIII əsrin əvvəli
- XVI əsrin sonu
- XX əsrin sonu

138. Ekologiyanın inkişaf tarixi neçə mərhələyə bölünür?

- 5 mərhələyə
- ✓ 3 mərhələyə
- 6 mərhələyə
- tarixi birdir
- 2 mərhələyə

139. 1798-ci ildə T.Maltus hansı konsepsiyanı yaratmışdır?

- ekosistemin quruluşunu
- canlı aləmin təbii qanunlarını
- biocoğrafiyanın meydana gəlməsini
- ✓ populyasiyanın eksponent tənliyini
- ətraf mühitə təsir amillərini

140. Ekologiyanın bir elm kimi formalaşması, təşəkkül tapması hansı mərhələyə aid edilir?

- 2-ci mərhələyə

- 3-cü mərhələyə
- 1 və 2 mərhələyə
- 2 və 3 mərhələyə
- ✓ 1-ci mərhələyə

141. Su hövzələrinin abiotik faktoru nəyə təsir edir?

- ✓ bakteriyaların, planktonların fotosintez prosesinə
- çürümə prosesini sürətləndirir
- atmosferin istilik rejimini tənzimləyir
- canlıların sahə əlaqələrini formalaşdırır
- bakteriyaların yaranmasına kömək edir

142. Tolerant qanunu nə vaxt və kim tərəfindən irəli sürülmüşdür?

- 1840-cı ildə U.Libex
- 1958-ci ildə V.Pimental
- 1967-ci ildə K.Mrakov
- ✓ 1910-cu ildə V.Şelferd
- 1980-cı ildə A.Monçadski

143. 1840-cı ildə U.Libix tərəfindən hansı qanun irəli sürülmüşdür?

- maksimum qanunu
- planlı inkişaf qanunu
- səviyyənin bərabərləşdirilməsi qanunu
- proporsionallıq qanunu
- ✓ minimum qanunu

144. Torpağın məhsuldarlığının azalması əsasən hansı hallarda baş verir? Düzgün olmayan cavabı tapın

- Torpağın eroziyası nəticəsində
- Torpağın intensiv çirklənməsi nəticəsində
- ✓ Bitkilərin suvarma normasına düzgün riayət edildikdə
- Suvarma prosesində olan pozuntular nəticəsində
- Torpağın şoranlaşdırılması nəticəsində

145. Torpağın pozulması nədir?

- torpağın quruluşunun dəyişməsidir
- məhsuldarlığın artırılmasıdır
- insan fəaliyyətinin məhdudlaşdırılmasıdır
- torpaqda pozulma halları olmur
- ✓ torpağın üst qatının təsərrüfat üçün yararsız hala düşməsidir

146. Torpağın çirklənmə dərəcəsinə görə təsnifatı kimyəvi maddələrin buraxılabilən miqdarına və onların tonunun çirklənməsinə görə aparılır. Torpaq çirklənmə dərəcəsinə görə neçə qrupa bölünür?

- iki qrupa
- beş qrupa
- altı qrupa
- bölünmür
- ✓ üç qrupa

147. Azərbaycanda relyefin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq torpaq əmələgəlmə formasının neçə tipi var?

- 2 tipi var
- ✓ 7 tipi var
- 6 tipi var
- 9 tipi var

- 5 tipi var
148. Azərbaycanca relyefin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq neçə iqlim tipi formalaşmışdır?
- 3 iqlim tipi
  - ✓ 9 iqlim tipi
  - 11 iqlim tipi
  - 13 iqlim tipi
  - 6 iqlim tipi
149. 2-3 sm qalınlığında torpağın əmələ gəlməsi üçün neçə il vaxt tələb olunur?
- 50-100 il
  - 200- 500 il
  - 20-40 il
  - ✓ 200-1000
  - 100-200 il
150. Azərbaycanca relyefin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq neçə biogeosenoz formaları əmələ gəlmişdir?
- 2 biogeosenoz
  - 10 biogeosenoz
  - 15 biogeosenoz
  - 5 biogeosenoz
  - ✓ 20 biogeosenoz
151. Azərbaycanca relyefin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq torpaqlarının neçə yarım tipi var?
- 10 yarım tipi var
  - 30 yarım tipi var
  - 50 yarım tipi var
  - ✓ 60 yarım tipi var
  - 20 yarım tipi var
152. Qurunun sahəsi buzlaqlarla birlikdə neçə mln. km² təşkil edir?
- 109 mln. km² -dir
  - 151 mln. km² -dir
  - 169 mln. km² -dir
  - 139 mln. km² -dir
  - ✓ 149 mln. km² -dir
153. Azərbaycanca olan torpaq fondu 8641.5 min hektardır. Onun neçə faizindən istifadə edilir?
- 20%-dən
  - 47%-dən
  - 57%-dən
  - ✓ 77%-dən
  - 37%-dən
154. Gilin su keçirmə qabiliyyəti qumdan necə dəfə azdır?
- 3000 dəfə
  - ✓ 6000 dəfə
  - 6200 dəfə
  - 3200 dəfə
  - 2000 dəfə

155. Torpaqda 90% -dən çox qum və 10%-dən az qıl varsa, belə torpaq qumlu torpaq, 10-30% qıl qumluca torpaq, 30-50% qıl varsa qilləcə torpaq, 50%-dən çox qıl varsa qili torpaq adlanır. Bu cür torpaqlar torpağın ümumi həcmnin neçə faizini təşkil edir?
- 3-5%-ni
  - √ 25-40% -ni
  - 7-9%-ni
  - 15-25%-ni
  - 5-7 %-ni
156. Materiklərdə yer qabığının qalınlığı nə qədərdir?
- 20-30 km
  - 10-20 km
  - 70-80 km
  - √ 35-40 km.
  - 30-40 km
157. Litosferin qalınlığı qeyri müəyyən hədlərdə dəyişir. Aşağıdakı göstəricilərdən hansı həqiqətə uyğundur?
- 30-150 km
  - 50-100 km
  - √ 50-200 km
  - 50-150 km
  - 40-120 km
158. Ali bitkilərin torpaqəmələgəlmədə rolu kim tərəfindən aşkara çıxarılmışdır?
- Y.İ.Vernadski tərəfindən
  - √ V.R.Vilyams tərəfindən
  - Y.N.Mişuistin tərəfindən
  - H.Zərdahi tərəfindən
  - E.Hekkel tərəfindən
159. Aşağıdakı elmi yeniliklərdən hansı Həsənbəy Zərdabiyə məxsusdur?
- √ 1875-1876-cı illərdə ilk dəfə olaraq öz əsərlərində əsas 4 faktorun torpaqəmələgəlmə prosesində rolunu göstərmişdir: ona süxur, bitki və canlı orqanizmlər, iqlim və insanın təsərrüfat fəaliyyəti
  - O torpaq əmələgətirən amillərə insan fəaliyyətini də daxil etmişdir
  - Onun fikrincə torpaq beş amilin təsirindən yaranmışdır: torpaqəmələgətirən süxurlar, bitki və heyvan orqanizmləri, iqlim, relyef və zaman
  - Onun fikrincə torpaq təbii törəmədir
  - 1884-cü ildə ilk dəfə olaraq əsas 5 faktorun torpaqəmələgəlmə prosesində rolunu göstərmişdir: torpaqəmələ gətirən süxurlar, bitki və heyvan orqanizmləri, iqlim, relyet ərazinin geoloji yaşı.
160. Torpaqşünaslıq elminin banisi kimdir ?
- C.Darvin
  - √ N.N.Dokuçayev
  - V.R.Vilyams
  - Həsənbəy Zərdabi
  - E.Hekkel
161. Sətdəki temperatur fərqləri yerin səthindən 2 m dərinliyə neçə aydan sonra gəlib çatır?
- 4 saata
  - sutka ərzində
  - √ 2 aydan sonra
  - 1 aydan sonra
  - 4 günə

162. Azərbaycan Respublikasının torpaq fondunun taxminən neçə faizi kənd təsərrüfatı üçün yararlıdır?

- 10 %-i k/t üçün yararlıdır
- ✓ 49%-i k/t üçün yararlıdır
- 39%-i k/t üçün yararlıdır
- 30%-i k/t üçün yararlıdır
- 20%-i k/t üçün yararlıdır

163. Hazırda Azərbaycanda adambaşına neçə ha yararlı torpaq sahəsi düşür?

- 0,5 ha yararlı torpaq sahəsi
- ✓ 0,6 ha yararlı torpaq sahəsi
- 0,1 ha yararlı torpaq sahəsi
- 0,2 ha yararlı torpaq sahəsi
- 0,3 ha yararlı torpaq sahəsi

164. Aşağıdakı amillərdən hansı torpaqəmələgəlmə prosesində iştirak etmir?

- orqanizmlər torpaq əmələgətirən amil kimi
- relyef torpaq əmələgətirən amil kimi
- iqlim torpaq əmələgətirən amil kimi
- ✓ ozonosferin torpaq əmələgətirən amil kimi
- anna suxur torpaq əmələgətirən amil kimi

165. Regional monitoring sistemi nəzarəti həyata keçirir:

- dünyada gedən proseslərə.
- hər hansı bir ölkə daxilində gedən proseslərə.
- ✓ hər hansı bir region daxilində gedən proseslərə.
- hər hansı bir şəhər daxilində gedən proseslərə.
- inzibati rayon daxilində gedən proseslərə.

166. Aşağıdakılardan hansı kompleks ekoloji monitoringin vəzifələrinə daxildir?

- ekoloji sistemin və insanların məskunlaşma sahələrinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi.
- göstərilən sahələrdə baş vermiş dəyişikliklərin səbəbinin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsi.
- ekoloji və yaşayış sahələrinin müayinəsinin keçirilməsi.
- ✓ qarşılıqlı tərəflərin qanəedici qərarlar qəbul etməyə yönəlmiş məsləhətləşmələri.
- yaranmış neqativ halların ləğv və ya təsirinin azaldılması üçün tədbirlər hazırlamaq.

167. İri şəhərlərdə ekoloji vəziyyətin gərginliyi asılıdır:

- şəhərlərdə əhalinin sıx cəmləşməsindən;
- ✓ antropogen təsirin yüksək olması və əhali sıxlığından;
- nəqliyyatın sürətli inkişafından;
- yaşillıq sahələrinin normadan az olmasından.
- şəhərlərdə sənaye sahələrinin sürətli inkişafından;

168. Fotokimyəvi prosesin getməsi üçün əsas kimyəvi komponent hansıdır?

- karbon 4-oksidi
- sulfat turşusu
- nitrat turşusu
- ✓ azot 2-oksidi
- dәм qazı

169. Şəhərlərdə ümumi çirkləndiricilərin neçə faizi avtomobil nəqliyyatının hesabınadır?

- 20-20%
- 90%
- 35-40%
- √ 60-80%
- 40-50%

170. İri şəhərlərdə çirklənmə dərəcəsini artıran səbəblərdən hesab edilir:

- √ nəqliyyat vasitələri
- istirahət zonaları
- transmilli otellər
- şosse yolları
- mədəni abidələr

171. Zəhərli maddələrin atmosfərə atılmasının səbəblərindən biridir:

- mineral kübrələrdən istifadə
- √ ekoloji cəhətdən təhlükəli texnologiyadan istifadə
- sənaye məhsullarının təkrar emalı
- kənd təsərrüfatının intensivləşməsi
- əkin sahələrinin azaldılması

172. Smoqların hansı mənfi təsiri vardır?

- təbii şərait və sərvətlərin yerləşməsinə təsir edir
- zəhərli maddələrin atmosfərə düşməsinə mane olur
- iqlim dəyişmələri yaradır
- √ ultrabənövşəyi şüaların yer səthinə düşməsinə mane olur
- kooperativləşmə prosesini ləngidir

173. Məişət tullantıları obyektləri hansı zonaya aid edilir?

- istirahət zonasına
- ictimai fəaliyyət zonasına
- yaşayış zonalarına
- √ xüsusi təyinat zonasına
- istehsalat zonalarına

174. Bir mln. əhalisi olan şəhərin gündəlik suya tələbatı nə qədər hesablanmışdır?

- √ 470 mln. ton
- 350 mln. ton
- 600 mln. ton
- 260 mln. ton
- 300 mln. ton

175. Şəhərlərdə sənaye tullantıları ilə çirklənmənin əsas səbəblərindən biridir:

- √ hakim küləklərin istiqaməti və gücünün nəzərə alınmaması
- əhalinin tələbatının çox olması
- yaşıllıq zonalarının çox olması
- çox sənaye məhsulu istehsal edilməsi
- sənayenin xammalla təchizəti

176. Bir və ya bir neçə mərkəzi şəhərin ətrafında kiçik qəsəbələrin yerləşməsi nə adlanır?

- meqalopolis
- urbanizasiya
- geokimyəvi əyalətlər

- miqrasiya mərkəzləri
- ✓ aqlomerasiya və ya konurbasiya

177. İri şəhərlərdə ekoloji vəziyyətin gərginliyi nə ilə əlaqədardır?

- aqlomerasiyası
- elmi səviyyənin aşağı olması
- əhalinin miqrasiyası
- ✓ əhalinin sıxlığı
- əhalinin təbii artımı

178. Müasir şəhərlər əhali məskəni olmaqla, daha hansı xüsusiyyətə malikdir ?

- əhalinin təbii artımı sürətlənir
- sənaye məhsulu istehsalını tənzimləyir
- ✓ ətraf mühitə təsir edən sistemdir
- kommunal sistem yaradır
- əhali başqa ölkələrə gedir

179. Urbanizasiyanın tempi hansı qrup ölkələrdə daha sürətlə gedir?

- Avropa ölkələrində
- inkişaf etmiş ölkələrdə
- yeni sənayeləşmiş ölkələrdə
- ABŞ, Kanada və Yaponiyada
- ✓ inkişadfa olan ölkələrdə

180. əhalinin şəhərlərdə məskunlaşması nə adlanır?

- yalançı urbanizasiya
- ✓ urbanizasiya
- aqlomerasiya
- miqrasiya
- meqalopolis

181. əhali artımının yaratdığı problemlərə aid deyil:

- ərzaq
- enerji
- ✓ təhsil
- xammal
- ekoloji

182. ətraf mühitin ekoloji vəziyyəti ilə əhali arasında asılılıq necə baş verir?

- ✓ əhalinin sayı dəyişir
- etnik tərkib dəyişir
- şəhərlərdə əhali artır
- əhalinin elmi səviyyəsi azalır
- əhalinin milli tərkibi pozulur

183. əhalinin sayının dəyişməsinə təsir edən amillərdən hesab olunur:

- ✓ müharibələr, aclıq epidemiyaları və s.
- əhalinin istehlakçı olması
- qadın, kişi nisbəti
- şəhər, kənd əhalisinin nisbəti
- əmək ehtiyatlarının dəyişməsi

184. əhali ilə istehsal arasındakı uyğunluq:

- əhali şəbəkəsinin sıxlığıdır
- dinamik inkişafıdır
- istehsalın əsas fondudur
- ✓ məhsuldar qüvvələrin aparıcı sahəsidir
- əhali istehsalın xammalıdır

185. Urbanizasiya səviyyəsi aşağı olan regionlardan şəhər əhalisi 20%-dən az olanları harada yerləşir?

- Asiyada
- Cənub-Şərqi Asiyada
- Avropada
- Latın Amerikasında
- ✓ Afrikada

186. Urbanizasiya səviyyəsinə görə dünya ölkələri neçə qrupa bölünür?

- 2 qrupa
- 5 qrupa
- ✓ 3 qrupa
- 6 qrupa
- 4 qrupa

187. Dünyada şəhərlərin inkişafında hansı proses daha sürətlə inkişaf edir?

- iri şəhərlər
- nəhəng şəhərlər
- ✓ meqalopolislər
- aqlomerasiyalar
- kiçik şəhərlər

188. əhalinin doğum və ölüm göstəricilərinin fərqi nəyi müəyyən edir?

- mütləq artımını
- nisbi artımını
- əhalinin miqrasiyasını
- əhalinin sıxlığını
- ✓ əhalinin dinamikasını

189. əhalinin ərzaq probleminin həlli hansı tədbirlərin həyata keçirilməsini tələb edir?

- kooperativləşmə prosesinin mövcudluğu
- təmərküzləşmə prosesinin aktivliyi
- ərzağın çoxsahəli olması
- ✓ aqrar sektorun davamlı inkişafı
- sənaye məhsulu istehsalının inkişafı

190. Dünyada əhalinin sağlamlıq problemini yaradan səbəblərdən biridir:

- həkim personalının olmaması
- qidanın çatışmamazlığı
- iqtisadi inkişafın zəifliyi
- çətin müalicə olunan xəstəliklərin artması
- ✓ İEÖ ilə İEOÖ səviyyəsindəki uyğunsuzluq

191. əhalinin sağlamlıq problemi hansı mahiyyətə malikdir?

- √ qlobal xarakterlidir
- elmi araşdırmadır
- ətraf mühitin çirklənməsidir
- dövlət siyasətidir
- adi problemlər sırasındadır

192. İnsan orqanizminin təbii mühitə çətinliklə adaptasiya olunmasının əsas səbəbi nədir?

- təbii mühitə antropogen təsirlər
- √ təbii ekosistemlərin dəyişməsi
- təbii şəraitin stabilliyi
- təbii sərvətlərin zənginliyi
- insan orqanizminin mürəkkəbliyi

193. ərzaq probleminin yaranmasına səbəb nədir?

- İEÖ-də torpaq fondunun az olması
- √ İEOÖ-də kənd təsərrüfatının zəif inkişafı
- su resurslarının çatışmamazlığı
- elmin təsərrüfat sahələrində zəif tətbiqi
- kənd təsərrüfatında ekstensivlik

194. Şəhərlərin inkişafı ilə əlaqədar yaranan problemlərə aid deyil

- işlə təminat
- sosial səviyyənin pisləşməsi
- ətraf mühitə antropogen təsir
- təbii mühitin pisləşməsi
- √ ərzaqla təminat

195. London smocu hansı prosesdən yaranır?

- atmosferdə müxtəlif maddələrin qarışığından
- √ toz hissəcikləri ilə kimyəvi inqredientlərin qarışığından
- elmi-texniki tərəqqinin naaliyyətlərindən
- ölkələrin qarşılıqlı inteqrasiyasından
- insan fəaliyyətindən

196. Monitorinqin obyektı dedikdə aşağıdakılardan hansı nəzərdə tutulur?

- √ atmosfer, yer üstü sular, okeanlar, dənizlər, yeraltı sular, kriosfera.
- yerüstü sular, okeanlar.
- okeanlar və dənizlər.
- atmosfer, kriosfera
- atmosfer, yeraltı sular.

197. Qlobal monitorinq sistemi nədir?

- √ dünyada baş verən proseslərə və yer kürəsinin biosferində bütün ekoloji komponentlərə nəzarətlə yanaşı ekstremal vəziyyətlərin yaranacağı barədə xəbərdarlıq etmək.
- litosfer qatında baş verən proseslərə nəzarət etmək.
- materiklərin su hövzələrində baş verən proseslərə nəzarət etmək.
- cavabların hamısı doğrudur.
- yer kürəsinin atmosferində baş verən proseslərə nəzarət etmək.

198. Sel, Vulkan, Zəlzələ, quraqlıq, torpağın eroziyası və s. hansı monitorinq sisteminə aid edilir?

- kimyəvi monitorinq
- məsafə monitorinqi

- bioloji monitoring
- bioloji monitoring
- ✓ Fiziki monitoring

199. Fotokimyəvi smogun yaranma səbəbi nədir?

- bərk maddələrlə kristalların qarşılıqlı təsiri
- zərərli maddələrin konsentrasiyasından
- nəqliyyat vasitələrinin təsirindən
- fotokimyəvi smog əmələ gəlmir
- ✓ kimyəvi reaksiya ilə havanın təkrar çirklənməsi

200. Alyaska smogunun yaranma səbəbi nədir?

- atmosferdə müxtəlif qazların qarışığından
- ətraf mühitə antropogen təsirlərdən
- təmərküzləşmə prosesinin aktivliyindən
- ✓ havanın mənfi temperaturu ilə günəş radiasiyasının təsirindən
- sənaye müəssisələrinin qəzaya uğramasından

201. Çirkləndirici mənbələrinin monitoringi dedikdə başa düşülür:

- yerini dəyişməyən mənbəyin monitoringi
- Hərəkətdə olan nəqliyyat vasitələrinin.
- müəyyən bir sahənin.
- bir nöqtədə yerləşən mənbənin.
- ✓ yerini dəyişməyən, bir nöqtədə yerləşən mənbəyin, hərəkətdə olan nəqliyyat vasitələrinin və müəyyən bir sahənin

202. Ekoloji siyasətin prioritet istiqamətlərindən biridir:

- əhəlinin işlə təmin olunması
- ETT nəəliyyətlərinə yiyələnmək]
- ✓ sağlam ekoloji mühitin yaranması
- biri deyil
- yeni texnologiyaların mənimsənilməsi

203. İctimai fəaliyyət zonasına daxil deyil:

- ticarət
- təhsil
- elmi-tədqiqat
- maliyyə iş mərkəzləri
- ✓ kənd təsərrüfatı

204. Monitoring sistemi siniflərinə ayrılır:

- təsir amilinə görə.
- ✓ təsir amilinə, çirkləndirici mənbələrə, miqyasına görə.
- miqyasına görə
- aparıldığı yerə görə.
- çirkləndirici mənbələrə görə.

205. Baza monitoring sistemi zamanı nələr nəzərə alınır?

- urbanizasiya səviyyəsi
- çirklənmə dərəcəsi
- kimyəvi tullantılar
- fiziki təsir amilləri
- ✓ regional antropogen təsirlər

206. Fiziki monitoring dedikdə başa düşülür:

- ətraf mühitdə gedən bioloji proseslərə nəzarət.
- √ ətraf mühitə təsir edən fiziki proseslərə nəzarət.
- insan orqanizmində gedən proseslərə nəzarət.
- ətraf mühitə təsir edən müxtəlif kimyəvi proseslərə nəzarət.
- litosferdə gedən proseslərə nəzarət.

207. İmpakt monitoring sistemi nədir?

- regional antropogen təsirlərə məruz qalan zonaların monitoringi.
- lokal antropogen təsirlərə məruz qalmayan zonaların monitoringi.
- Lokal antropogen təsirlərə məruz qalan təhlükəsiz zonaların monitoringi.
- Antropogen təsirlərə məruz qalan xüsusi təhlükəli zonaların monitoringi.
- √ regional və lokal antropogen təsirlərə məruz qalan xüsusi təhlükəli

208. Ekobiokimyəvi monitoring dedikdə başa düşülür:

- ətraf mühitin bioloji vəziyyətinə nəzarət.
- ətraf mühitin fiziki vəziyyətinə nəzarət.
- √ ətraf mühitin kimyəvi və bioloji vəziyyətinə nəzarət.
- ətraf mühitin fiziki və kimyəvi vəziyyətinə nəzarət.
- ətraf mühitin fiziki vəziyyətinə nəzarət.

209. Milli monitoring sistemi dedikdə başa düşülür:

- beynəlxalq miqyasda aparılan monitoring.
- √ ölkə miqyasında aparılan monitoring.
- materikdə aparılan monitoring.
- şəhərdaxilində aparılan monitoring.
- bir neçə ölkədə aparılan monitoring.

210. Baza monitoring sistemi nədir?

- √ regional antropogen təsirlər nəzərə alınmaqla təbiətdə baş verən hallara nəzarət etmək
- faunada baş verən hallara nəzarət etmək.
- hidrosferdə baş verən proseslərə nəzarət etmək.
- litosferdə baş verən proseslərə nəzarət etmək.
- bitki aləmində baş verən hallara nəzarət etmək.

211. ətraf mühitin monitoringi nədir?

- √ uzun müddətli müşahidə sistemi olub, ətraf mühitin hazırkı vəziyyətinin qiymətləndirilməsi və onun dəyişməsi istiqamətinin proqnozlaşdırılması.
- ətraf mühitin hazırkı vəziyyətinin qiymətləndirilməsidir
- onun dəyişmə istiqamətinin proqnozlaşdırılmasıdır.
- demoqrafik proseslərə nəzarət sistemidir.
- ətraf mühitin qısa müddətli-müşahidə sistemidir.

212. Ekoloji pasport hansı müddətdə etibarlıdır?.

- 2 il müddətinə.
- 3 il müddətinə
- 5 il müddətinə
- 6 ay müddətinə
- √ 1 il müddətinə

213. Təsərrüfat fəaliyyətinin ekoloji ekspertizası:

- ✓ dövlət ekoloji nəzarətinin əsas funksiyalarından biridir.
- ekoloji maarifləndirmə vasitəsidir.
- demoqrafik siyasətin tərkib hissəsidir.
- iqtisadi siyasətin əsasıdır.
- ekoloji təhsilin bir formasıdır.

214. Müəssisələrin ekoloji pasportu özündə əks etdirir?

- ✓ mühafizə tədbirlərinin vaxtı, xərcləri və s
- təbii resursların istehlaklı
- təbii resursların müxtəlifliyi
- “ekoloji pasport” olmur
- mühafizə tədbirlərinin vaxtı, xərcləri və s

215. Ekoloji ekspertizanın əsas prinsipləri hansılardır?

- ✓ imperativ, təhlükəsizlik, aşkarlıq, müstəqillik, komplekslilik
- imperativ, təhlükəsizlik, aşkarlıq, enerjiyə qənaət.
- peşəkarlıq, müstəqillik, aşkarlıq, imperativ.
- enerjiyə qənaət, müstəqillik, imperativ, aşkarlıq.
- müstəqillik, aşkarlıq, enerjiyə qənaət, riskin azaldılması.

216. Ətraf mühitin ekspertizası hansı hallarda keçirilməlidir?

- iqtisadiyyatda böhran baş verdikdə.
- milli valyuta dəyərini itirdikdə.
- ✓ təsərrüfat, layihə və planları reallaşmaqdan əvvəl.
- ekoloji fəlakət baş verdikdə.
- ölkədə iqtisadi islahatlar aparıldıqda.

217. Müəssisənin Ekoloji pasport hansı müddətə tərtib olunur?

- 3 il
- 5 il
- 2 il
- müddətsizdir
- ✓ 1 il

218. Smoq hadisəsinin çox yarandığı məkan haradır?

- yerin üst hissəsi
- kənd təsərrüfatı regionları
- meşə zonası
- səhralaşma prosesi
- ✓ şəhər atmosferi

219. Müstəqillik prinsip ekoloji fəaliyyətin hansı sahəsinə aiddir?

- ekoloji monitorinqə
- ekoloji auditə
- ✓ ekoloji ekspertizaya
- ekoloji maraqlara
- ekoloji tənzimləməyə

220. Aşağıdakılar hansı monitorinqin praktiki istiqamətlərinə aid deyil?

- ətraf mühitin vəziyyətinə və ona təsir edən amillərə nəzarət etmək.
- çirkləndiricilərin təsirindən ətraf mühitdə yarana biləcək vəziyyətin proqnozu.
- bu vəziyyətin qiymətləndirilməsi.
- ✓ əhalinin miqrasiyasının nizamlanması.

- ətraf mühitin faktiki vəziyyəti və çirklənmə səviyyəsini qiymətləndirmək.

221. Biosferin özünü tənzimləmə xüsusiyyəti necə adlanır?

- Ekoloji böhran.
- Klimatologiya
- Noosfer
- √ Homeostazm
- Konvergeniya

222. Təbiətdə maddələrin böyük (geoloji) dövrünü necə baş verir?

- √ Günəş enerjisi ilə Yerə dərinlik enerjisinin qarşılıqlı təsiri ilə
- Günəş enerjisi ilə maqmatik süxurların qarşılıqlı əlaqəsi ilə baş verir
- Günəş enerjisi ilə çökmə süxurların qarşılıqlı əlaqəsi ilə baş verir
- Günəş enerjisi ilə Yerə radioaktiv maddələrinin qarşılıqlı əlaqəsi nəticəsində baş verir
- Günəş enerjisi ilə Yerə səth enerjisinin qarşılıqlı təsiri ilə baş verir

223. Biosferdə maddələrin kiçik (biogeokimyəvi) dövrünü necə tamamlanır?

- √ Yalnız biosfer daxilində tamamlanır
- Yalnız hidrosfer daxilində tamamlanır
- Yalnız litosfer daxilində tamamlanır
- Hidrosfer və atmosfer daxilində tamamlanır
- Yalnız atmosfer daxilində tamamlanır

224. Abşeron yarımadasında gündəlik radiasiya fonu dəyişir

- 5-10 mkr/saat
- 3-15 mkr/saat
- 6-8 mkr/saat
- √ 6-18 mkr/saat
- 10-12 mkr/saat

225. Radiasiya nədir?

- günəşdən gələn şüa enerjisi
- ağır metallardan ayrılan şualardır
- makroelementlərdən ayrılan şualardır
- doğru cavab yoxdu
- √ radioaktiv maddələrdən ayrılan ionlaşdırıcı şualardır

226. Antropogen və təbii təsirlər nəticəsində ətraf mühitin dağılma təhlükəsi ilə əvvəl ya mənfi ekoloji dəyişikliklərdə səhiyyəyə gətirən və bu səbəbdən insanın və cəmiyyətin həyatı vacib maraqlarına təhlükə yaradan vəziyyət adlanır?

- təhlükəli böhran vəziyyəti
- √ təhlükəli ekoloji vəziyyət
- təhlükəli hal
- kataklizm
- təhlükəli krizis vəziyyəti

227. Ekologiyanın əsas funksional vahidi adlanır?

- √ ekosistem
- biosenoza
- biosfer
- populyasiya
- ekotop

228. Ekosistemdə oksigenin dövrünü əlaqədardır?

- kimyəvi birləşmələrin xarakteri ilə
- atmosfer və hidrosferlə
- ✓ fotosintez və tənəffüslə
- doğru cavab yoxdur
- ozon və hidrogenlə

229. Həyat üçün lazım olan enerjini almaq üçün orqanizmin üzvü maddələri oksidləşəcək CO₂ və H₂O yaradır. Bu proses necə adlanır ?

- birləşmə
- ✓ nəfəsalma
- nəfəsvermə
- tənəffüs
- ayrılma

230. Biosferdə kükürd qazının (SO₂) çoxluğu səbəb olur?

- buludun yaranmasına
- dumanın əmələ gəlməsinə
- ✓ turş yağışlara
- leysan tipli yağıntılara
- qirovun yaranmasına

231. Karbon qazının atmosferə normadan artıq atılması səbəb olur?

- oksigen miqdarının azalmasına
- dövretmə sisteminin pozulmasına
- qlobal soyuqlaşmaya
- doğru cavab yoxdur
- ✓ «parnik» efektinin yaranmasına

232. Noosfera termini hansı mənada işlənir?

- yaşayış mühiti, məskun sahəsi
- həyat tərz, əxlaq, mədəniyyət
- dövrənş tərz, mənəviyyət
- doğru cavab yoxdur
- ✓ ağıl, düşüncə, idrak

233. Enerjinin bir trofiki səviyyədən digərinə qəbulu edilən qida enerjisinin 10 % -ni təşkil edir. Bu ekologiyada necə adlandırılır?

- bir faiz qaydası
- 100 faiz qaydası
- iyirmi faiz qaydası
- əlli faiz qaydası
- ✓ on faiz qaydası

234. Yüksək dərəcədə formalaşmış ekosistemdə çoxluğu təşkil edən növlər adlandırılır?

- strukturlu və proporsional
- komensalizm və konsument
- neytralizm və dayanaqlı
- ✓ dominant və edifikator
- doğru cavab yoxdur

235. Biogeosenoz və ekosistemi bir birindən fərqləndirən amil?

- məkan faktorudur
- trofik faktordur
- dövrü sistem faktorudur

- doğru cavab yoxdur
- ✓ zaman faktorudur

236. Biosferdə biokimyəvi dövretmə ayrılır?]

- kimyəvi və fiziki dövretmə
- ✓ qazşəkilli maddələrin dövretməsi və çökmə dövrü
- geoloji və fiziki dövretmə
- doğrucavab yoxdur
- mexaniki və üzvü dövretmə

237. Neobiosfer adlanır?

- canlıların keçmişində mövcud olduğu sahə
- bitkilərin mövcud olduğu sahə
- heyvanların mövcud olduğu sahə
- doğru cavab yoxdur
- ✓ hazırda canlı orqanizmlərin mövcud oldubunu sahə

238. Noosfera anlayışını elmə gətirənlərdir?

- Vernandski və Naumov
- Nesbit və Eburdin
- ✓ Toyer de Şarden və Lerua
- doğru cavab yoxdur
- Odum və Rulye

239. ən böyük və davamlı ekosistem?

- geosferdir
- hidrosferdir
- ✓ biosferdir
- coğrafi mühitdir
- atmosferdir

240. Ekosistemi təşkil edən bloklar aşağıdakılardır?

- prodüsent və dayanaqlı
- ✓ biosenoz və biotop
- təbii və antropogen
- doğru cavab yoxdu
- redüsent və dövrü

241. Ekosistemin inkişafına təsir edən dinamika adlanır?

- ✓ istiqamətlənmiş dinamika
- mövsümü dinamika
- dəyişkən dinamika
- dövrü dinamika
- sutkalıq dinamika

242. Ekosistemdə heyvanlar tərəfindən yaradılan trofiki (qida) səviyyə adlanır ?

- rəqabət və ya forik
- forik və ya parazitizm
- simbioz və ya fabrik
- ✓ heterotrof və ya konsument
- doğru cavab yoxdur

243. Ekosistemdə trofik əlaqə adlanır?

- yalnız bitkilərin məskunlaşdığı ərazi
- müxtəlif məkandan istifadə əlaqəsi
- doğru cavab yoxdur
- yalnız heyvan növlərinin əlaqəsi
- ✓ eyni məkandan yaşayış üçün istifadə əlaqəsi

244. Ekosistemin dinamik növleridir?

- sadə və mürəkkəb
- doğru cavab yoxdur
- istiqamətlənmiş və sadə
- ✓ sutkalıq və dövrü
- təkrar və dəyişkən

245. Ekosistemin inkişaf dinamikası, ekosistemin və ya biosenozun dəyişməsi ilə nəticələnir ki, bu proses adlandırılır?

- forik
- doğru cavab yoxdur
- ✓ suksessiya
- konsument
- produsent

246. əhalinin radiasiya təhlükəsizliyi haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu qəbul edilmişdir

- 1990-ci ildə
- 2008-ci ildə
- 2000-ci ildə
- ✓ 1997-ci ildə
- 1995-ci ildə

247. Biosferdə maddələrin dövretməsi ayrılır?

- ✓ qeoloji və bioloji
- doğru cavab yoxdur
- kimyəvi və qeokimyəvi
- biokimyəvi və hidroloji
- təbii və antropogen

248. Paleobiosfer və ya ağ biosfer adlanır?

- biosferdə canlıların mövcud olduğu sahə.
- fauna və floranın yayıldığı sahə
- ✓ qədimdə canlı orqanizmlərin yaşadığı sahə
- Hal-hazırda canlıların mövcud olduğu sahə
- doğru cavab yoxdur

249. Biosfer təliminin yaradıcısı kimdir?

- İzrael
- Odum
- ✓ Vernadski
- Naumov
- Dokuçayev

250. Biosfer anlayışını elmi ədəbiyyata ilk dəfə kim və neçənci ildə gətirmişdir?

- Lamark, 1870-ci ildə
- ✓ Zyuss, 1875-ci ildə

- Dokuçayev, 1898-ci ildə
- Odum, 1860-ci ildə
- Vernadski, 1861-ci ildə

251. Biosferdə maddələrin dövretməsi xarakterizə olunur?

- dövretmə elementləri və birləşmələri ilə
- doğru cavab yoxdur
- dövretmə istiqaməti və ya azimutu ilə
- ✓ dövretmə sürəti və dövr vaxtı ilə
- dövr bucağı və məsafəsi ilə

252. Ekosistem anlayışını ilk dəfə kim təklif etmişdir?

- C.Xarçinski
- Y.Odum
- L.Libix
- ✓ A.Tensli
- K.Uatt

253. Ekoloji sistemlər yaranma səbəblərinə görə bölünür?

- süni və mədəni
- uzunömürlü və dayanıqlı
- davamlı və dəyişkən
- ✓ təbii və antropogen
- doğru cavab yoxdur

254. Ekoloji vahid nədir?

- ✓ fərdin populyasiyasıdır
- həyat dalğasıdır
- doğru cavab yoxdur
- biokütlədir
- biotik birlikdir

255. Populyasiyanın əsas xüsusiyyətlərindən biridir?

- populyasiyanın inkişafının iqlim şəraitindən asılılığı
- doğru cavab yoxdur
- uzunömürlü populyasiya olması
- ✓ fərdlərin sayının dinamikası və tənzimlənmə mexanizmi
- populyasiyanın modifikasiya olması və ya dəyişməsi

256. Aşağıdakılardan hansı təbiəti mühafizə tədbirlərinə yönəldilən vəsaitin əsas mənbəyi hesab edilir?

- yerli büdcələr.
- kommersiya bankları.
- ✓ dövlət büdcəsi.
- müəssisələrin öz vəsaitləri.
- nazirlik və komitələrin vəsaitləri.

257. Qabaqcadan qarşısı alınmayan ekoloji hadisələrin əmələ gəlməsi necə adlanır?

- əmək riski
- ✓ ekoloji risk
- iqtisadi risk
- sosial risk
- maddi risk

258. Müəssisədə istifadə olunan resurslar və onların ətraf mühitə təsiri hansı texniki-normativ sənəddə göstərilir?

- √ ekoloji pasportunda
- dəzgahların pasportunda
- şəhər pasportunda
- vətəndaş pasportunda
- avadanlıqların pasportunda

259. Ekoloji riskin göstəricisinə daxil deyil:

- √ itkinin kəmiyyət və keyfiyyət göstəriciləri
- təhlükəli amillərin yaranması ehtimalı
- itkinin miqdarı
- itkinin miqdarının qeyri-müəyyənliyi
- itkinin yaranması ehtimalının qeyri-müəyyənliyi

260. Aşağıdakı ifadələrdən hansı ekoloji riskin əsas kəmiyyət göstəricilərinə aid deyil?

- √ Ətraf mühitin qorunması
- İtki termini
- Sosial zərər
- Sosial-iqtisadi ziyan
- İqtisadi ziyan

261. Faktiki və mümkün ola bilən sosial və iqtisadi zərər ekoloji riskin hansı göstəricisidir?

- √ İtki göstəricisidir
- Ekoloji ziyan göstəricisidir
- İqtisadi ziyan göstəricisidir
- Sosial – iqtisadi ziyan göstəricisidir
- Sosial zərər göstəricisidir

262. Bir qəzada həlak olmuş insanların sayı ilə bu qəzanın ehtimalı arasındakı nisbəti riskin hansı kateqoriyasıdır?

- Fərdi risk
- Məqbul risk
- Sıfır və məqbul risk
- Ekoloji risk
- √ Sosial risk

263. Ekoloji menecmentin funksiyalarından biri aşağıdakıdır:

- ekoloji ekspertiza.
- ekoloji siyasət;
- √ planlaşdırma;
- balanslaşdırma;
- ekoloji öhdəlik;

264. Ekoloji menecmentin əsasını təşkil edir:

- qiymətləndirmə, təhlil;
- planlaşdırma, proqnozlaşdırma və monitorinq;
- √ balans, nəzarət, uçot və audit;
- ekstrapolyasiya, kartoqrafik;
- kartoqrafik, balans.

265. Ekoloji menecmentin məqsədi:

- √ idarəetmədə iqtisadi və ekoloji maraqları təmin etmək və təhlükəsiz əmək şəraiti yaratmaqdır;
- təbiətdən səmərəli istifadə və resurs qoruyucu fəaliyyətdə beynəlxalq və milli aktların tələblərinə əməl etməkdir;

- müəssisə və təşkilatlarda təbiəti mühafizə fəaliyyətini yaxşılaşdırmaqdır.
- təbiəti mühafizə problemlərinin həlli üçün menecmentdən istifadə maraqlarını artırmaqdır;
- hüquqi və fiziki şəxslərin təbiətdən istifadə fəaliyyətində hüquqlarını təmin etməkdir;

266. Ekoloji menecmentin funksiyalarına aid deyil:

- uçot və nəzarət;
- √ balanslaşdırma.
- ekoloji marketing;
- planlaşdırma ;
- tənzimlənmə;

267. Ekoloji menecment nədir?

- cəmiyyətin idarə olunmasını özündə birləşdirən bir sahədir;
- faydalı qazıntıların hasilatı, emalı və istifadəsini təmin edən sahədir.
- təbiətdən istifadə tədbirlərinin uçotu və nəzarətini təmin edən elm sahəsidir.
- təsərrüfatın inkişafını və planlaşdırılmasını təmin edən sahədir;
- √ təbii resurslardan istifadədə ekoloji-iqtisadi problemlərin idarə olunmasını öyrənən elm sahəsidir;

268. Ekobiokimyəvi monitoring dedikdə başa düşülür:

- ətraf mühitin bioloji vəziyyətinə nəzarət.
- ətraf mühitin fiziki və kimyəvi vəziyyətinə nəzarət.
- √ ətraf mühitin kimyəvi və bioloji vəziyyətinə nəzarət.
- ətraf mühitin kimyəvi vəziyyətinə nəzarət.
- ətraf mühitin fiziki vəziyyətinə nəzarət.

269. Milli monitoring sistemi dedikdə başa düşülür:

- materikdə aparılan monitoring.
- şəhər daxilində aparılan monitoring.
- beynəlxalq miqyasda aparılan monitoring.
- bir neçə ölkədə aparılan monitoring.
- √ ölkə miqyasında aparılan monitoring.

270. Baza monitoring sistemi nədir?

- hidrosferdə baş verən proseslərə nəzarət etmək.
- litosferdə baş verən proseslərə nəzarət etmək.
- √ regional antropogen təsirlər nəzərə alınmaqla təbiətdə baş verən hallara nəzarət etmək.
- bitki aləmində baş verən hallara nəzarət etmək.
- faunada baş verən hallara nəzarət etmək.

271. Monitoring sistemi siniflərinə ayrılır:

- çirkləndirici mənbələrə görə.
- aparıldığı yerə görə.
- √ təsir amilinə, çirkləndirici mənbələrə, miqyasına görə.
- miqyasına görə
- təsir amilinə görə.

272. Monitoringin obyektini dedikdə aşağıdakılardan hansı nəzərdə tutulur?

- √ atmosfer, yer üstü sular, okeanlar, dənizlər, yeraltı sular, kriosfera.
- atmosfer, kriosfera
- okeanlar və dənizlər.
- yerüstü sular, okeanlar.
- atmosfer, yeraltı sular.

273. Aşağıdakılar hansı monitorinqin praktiki istiqamətlərinə aid deyil?

- ətraf mühitin vəziyyətinə və ona təsir edən amillərə nəzarət etmək.
- ətraf mühitin faktiki vəziyyəti və çirklənmə səviyyəsini qiymətləndirmək.
- √ əhalinin miqراسiyasının nizamlanması.
- bu vəziyyətin qiymətləndirilməsi.
- çirkləndiricilərin təsirindən ətraf mühitdə yarana biləcək vəziyyətin proqnozu.

274. Ekoloji monitorinq həyata keçirilərkən üstünlük hansı üsula verilir?

- Kimyəvi üsullara
- Fitometrik üsullara
- √ Distansion üsullara
- Fotometrik üsullara
- Bioloji üsullara

275. Qanuna və sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığortalının sığortaçıya verməli olduğu pul necə adlanır?

- √ Sığorta haqqı
- Sığorta hadisəsi
- Sığorta tarifi
- Sığorta məbləği
- Sığorta

276. Ekoloji sığorta nəyə xidmət edir?

- √ ətraf mühitə, insanların sağlamlığına ziyan vuran məsuliyyəti artırmağa
- ətraf mühitə dəyən zərəərə görə cərimələrin toplanmasına
- ümumi sığorta qanunlarına
- əhalinin ətraf mühitə təsirinə
- təbii resurslardan istifadəyə

277. Ekoloji sığortanın əsas məqsədi:

- müəssisəni vergidən azad etmək, sığortanın dəyərini ödəmək
- insanların istirahətini təşkil etmək, qurğuları təkmiləşdirmək
- müəssisələrə, insanlara və ətraf mühitə dəymiş zərəri ödəmək
- √ müəssisəni vergidən azad etmək, dəymiş zərəri ödəmək
- insanları maddi maraqlandırmaq, qurğuların işləməsini təmin etmək

278. Bakı buxtasının ekoloji vəziyyətinin kəskinləşməsinin səbəbləri:

- √ neft hasilatı və məişət çirkəbləridir;
- kimya sənayesi çirkəbləridir;
- dəmiryolu nəqliyyatıdır
- dəniz nəqliyyatıdır
- boru-kəmərlər nəqliyyatıdır;

279. Xəzərin ən çox çirklənmiş sahələri:

- Sumqayıt və Lənkəran sahilləri;
- √ Çilov və Qum adaları;
- Bakı buxtası
- Neft daşları və Neftçala sahilləri;
- Bakı və Xaçmaz sahilləri;

280. Tuqay meşələrinin kəsilməsinin mənfi ekoloji nəticələrindəndir :

- qrunt sularının səviyyəsinin aşağı düşməsi;

- torpaq eroziyası;
- qrunut suların səviyyəsinin qalxması;
- torpağın sürüşməsi;
- √ torpaqların şoranlaşması;

281. Azərbaycanda səhralaşmanın izləri hiss olunur:

- Qarabağ düzündə;
- Samur-Dəvəçi ovalığında ;
- Gəncə-Qazax düzündə;
- Mil düzündə;
- √ cənub-şərqi Şirvan düzündə;

282. Azərbaycanda ekoloji proseslər səbəbindən yaranmır:

- aşınma
- eroziya
- sürüşmə
- √ zəlzələ
- şoranlaşma

283. Azərbaycanda külək eroziyasına məruz qalır:

- √ Abşeron və Cənub-Şərqi Şirvan ;
- Qanıx-Əyriçay vadisi;
- Salyan düzü;
- Arazboyu düzənliklər;
- Acınohur

284. Su ehtiyatlarından daha çox istifadə olunur :

- doğru cavab yoxdur;
- √ kənd təsərrüfatı və sənayedə;
- kənd təsərrüfatı və məişətdə;
- kimya və metallurgiya sənayesində;
- sənaye və məişətdə;

285. İri şəhərlərdə ekoloji vəziyyətin gərgin olması nə ilə əlaqədardır?

- ərazi problemləri və təbii artımın aşağı olması ilə bağlı
- nəqliyyatın çoxalması ilə bağlı
- ekoloji təhlükəsizliyin gözlənilməsi ilə əlaqədar
- √ antropogen təsirin yüksək olması ilə əlaqədar
- kənd təsərrüfatı ilə əlaqədar

286. Azərbaycanda şoranlaşmış torpaqlar daha çox rast gəlinir:

- Abşeron -Qobustanda;
- Lənkəran ovalığında;]
- Qarabağ və Haramı düzlərində;
- √ Kür-Araz ovalığında;
- Samur-Dəvəçi ovalığında;

287. Araz çayını daha çox çirkləndirən ölkə:

- Türkiyə
- İran
- Azərbaycan
- Gürcüstan;
- √ Ermənistan;

288. Azərbaycanca tuqay meşələrinin əhəmiyyəti:

- torpaq qoruyucu;
- √ su və tarla qoruyucu;
- mikroiqlim yaradıcı;
- doğru cavab yoxdur;
- sanitariya-qoruyucu;

289. Şərqi çinarının mühafizə olunduğu qoruq:

- Turyançay
- √ Bəsticay
- Hirkan
- İlisu
- Qarayazı

290. Göy-göy qoruğunda mühafizə olunan iynəyarpaqlı ağac:

- Eldar şamı;
- Qaraçöhrə
- √ Qarmaqvari şam;
- Kükürd;
- Ardıc

291. Tuqay meşələrinin mühafizə olunduğu qoruq:

- Bəsticay qoruğu;
- Altıağac qoruğu ;
- √ Qarayazı qoruğu;
- Hirkan qoruğu;
- Turyançay qoruğu;

292. Turyançay qoruğunda mühafizə olunan ağac növləri:

- Turyançay qoruğunda mühafizə olunan ağac növləri:
- fisdıq və cökə;
- √ ardıc və saqqız ağacları;
- Eldar şamı və Çinar ;
- qovaq və söyüd;

293. Çirklənmiş çayların mənfi ekoloji nəticələri:

- sənaye qurğularınadır;
- √ insan sağlamlığı və torpaq sahələrindədir;]
- heyvandarlıq və uzumçülüyədir
- sənaye və heyvandarlıqadır
- otlaq sahələrindədir;

294. Xəzərin ekoloji problemlərinə dair birinci Beynəlxalq Konfrans çağırılmışdır:

- 1990-cı ildə;
- 1992-ci ildə;
- 1993-cü ildə;
- 1995-ci ildə;
- √ 1991-ci ildə

295. Xəzərin çirklənməsinin mənfi ekoloji nəticələri:

- su bitkilərindədir;

- √ balıq ehtiyatlarındadır;
  - duz ehtiyatlarındadır;
  - neft hasilatındadır;
  - molyuskalardır;
- 296.** Daxili çayları daha çox çirkləndirir:
- kimya və yeyinti sənaye çirkəbləri;
  - √ dağ-mədən və məişət çirkəbləri;
  - yeyinti və sənaye çirkəbləri;
  - qara və əlvan metallurqiya çirkəb suları;
  - məişət və yünqül sənaye çirkəbləri;
- 297.** Azərbaycan daxilində ən çox çirklənmiş çaylar:
- Qusarçay və Lənkərançay;
  - Qəncəçay və Köndələnçay;
  - √ Qoşqarçay və Filizçay;
  - Filizçay və Dəmiraparançay;
  - Pirsaatçay və Qöyçay;
- 298.** Azərbaycanda ekoloji təhlükəsizliyinin təmin olunmasının başlıca məqsədi:
- meşələrin qorunması
  - √ təbii ekosistemlərin qorunması
  - torpağın qorunması
  - heyvanat aləminin qorunması
  - atmosferin qorunması
- 299.** Azərbaycanda ekoloji təhlükəsizliyi təmin olunmasının başlıca məqsədlərindən deyil:
- biomüxtəlifliyin qorunması
  - təbii ekosistemlərin qorunması
  - təbiətdən istifadənin səmərəli təşkili
  - √ doğru cavab yoxdur
  - zərərli fəaliyyətin mənfi ekoloji təsirlərin azaldılması
- 300.** Xəzərin çirklənməsinin yaratdığı ekoloji problem:
- sahil torpaqlarının şoranlaşması;
  - √ bioloji resursların azalması;
  - mineral resursların hasilatında çətinlik;
  - mineral resursların hasilatında çətinlik;
  - su nəqliyyatında çətinliklər
- 301.** Xəzərin səviyyə tərəddüdünün başlıca səbəbləri:
- çirklənmə
  - sürüşmələr;
  - √ iqlim və tektonik proseslər ;
  - tektonik proseslər və çirklənmə;
  - zəlzələlər;
- 302.** Xəzərə ən çox çirkəb gətirən çay:
- Samur çayı;
  - Kür çayı;
  - Lənkəran çayı;
  - Terek çayı;
  - √ Volqa çayı;

303. Qoruq nədir?

- √ bütün təbiət komplekslərinin təbii vəziyyətdə saxlanılan ərazidi
- təbii komplekslərin qorunduğu və təsərrüfat fəaliyyətinə icazə verilən ərazidi
- mühafizə zolaqları olmayan ərazilərdir
- doğru cavab yoxdur
- canlıların orqanizmlərinin bərpa olunduğu sahədir

304. Milli Park nədir?

- Ekskursiya obyektidir
- √ mühafizə olunan təbii kompleksə malik ərazi olmaqla ekoturizmə icazə verilən sahədir
- təsərrüfata yararlı mühafizə olunan ərazidir
- doğru cavab yoxdur
- iqtisadi baxımdan gəlir gətirməyən qoruq sahəsidir

305. Azərbaycan torpaqlarının dedredasiyası səbəblərindəndir:

- meşəsalma
- √ yol, kanal, su anbarları tikintisi;
- torpaqların rekultivasiyası;
- torpaq qoruyucu tədbirlər;
- torpaqların meliorasiyası;

306. Xəzər ən çox çirkab axıdan Azərbaycan çayı :

- Samur
- Araz çayı;
- √ Kür çayı
- Lənkərançayı;
- Qudyalçay

307. Azərbaycanda atmosferin başlıca çirklənmə mənbələri:

- kənd təsərrüfatı
- bərk formalı tullantılar
- √ sənaye müəssisələri və avtomobil nəqliyyatı
- sənaye sahələri və kənd təsərrüfatı
- dağ-mədən işləri

308. Xəzər sahillərinin ekoloji cəhətdən əhəmiyyəti nədədir:

- √ Xəzər sahillərinin ekoloji cəhətdən əhəmiyyəti nədədir:
- kənd təsərrüfatının inkişafında ;
- qabarma-çəkilmə elektrik stansiyasının tikilməsində;
- suvarma kanallarının çəkilməsində;
- sənaye sahələrinin yerləşdirilməsində ;

309. Kür çayını daha çox çirkləndirən ölkələr:

- Türkiyə,Gürcüstan
- Azərbaycan,Gürcüstan
- √ Gürcüstan,Ermənistan
- Azərbaycan,Türkiyə
- Ermənistan,Türkiyə

310. Atmosferin çirklənmə səbəblərindən biridir:

- qaz-toz tutucu qurğuların geniş tətbiqi

- √ köhnə avtomobillər
- tramvay və trolleybusların geniş istifadə
- doğru cavab yoxdur
- tullantıların kompleks emalı

311. Xəzərin başlıca resursları aşağıdakılardır:

- mineral, nəqliyyat;
- bioloji, fiziki;
- rekreasiya, duz;
- maqnezium, su;
- √ mineral, bioloji;

312. Köçəri quşların və suitlərin mühafizə olunduğu qoruq:

- Qızılağac
- √ Abşeron
- Geirgan
- Zirə
- Şirvan

313. Azərbaycanda ətraf mühitin başlıca çirklənmə mənbələrindən biridir:

- yüngül sənaye;
- √ neft sənayesi;
- tikij-trikotaj istehsalı;
- su nəqliyyatı.
- yeyinti sənayesi;

314. Azərbaycanda ekoloji problemləri yaradan təbii endogen proseslər:

- radioaktiv elementlərin parçalanması;
- sürüşmələr
- √ palçıq və zəlzələlər;
- tektonik proseslər və eroziya.
- aşımalar

315. Azərbaycanda atmosferin mühafizəsi tədbirləri sisteminə aiddir

- yanacaq qənaətli istifadəsi;
- doğru cavab yoxdur;
- √ aztullantılı və tullantisız texnoloqiyaların və təmizləyici qurğuların tətbiqi ;
- emal prosesinin təkmilləşdirmək;
- üzvü yanacaqlardan geniş istifadə;

316. Azərbaycanda atmosfərə ən çox atılan kimyəvi maddələr :

- √ karbohidrogenlər
- ammoniyak
- dәм qazı;
- benzopirenlər
- sulfat turşusu;

317. Azərbaycanda ekoloji təhlükəsizliyin qorunub saxlanması üçün lazımdır:

- təbii resurslardan istifadənin genişləndirilməsi;
- təbii ekosistemlərə intensiv təsirlər;
- təbiətdən istifadənin səmərəli təşkil problemləri;
- √ Xəzərin bioloji resurslarının qorunması.
- ətraf mühitin çirklənməsinin təhlükəsizlik dərəcəsinin qiymətləndirilməsi;

318. Azərbaycanca ekoloji problemlərin başlıca qlobal səbəbləri

- kənd təsərrüfatının kimyalaşdırılması;
- səhralaşma
- ✓ istiləşmə
- doğru cavab yoxdur.
- Xəzərin səviyyə tərəddüdü;

319. Azərbaycanca ekoloji təhlükəsizliyi pozulma səbəbləri:

- təbiətdən səmrlə istifadədir;
- təbiətdən istifadənin ödənişlidir;
- ✓ sənayenin kənd təsərrüfatının və nəqliyyatın intensiv inkişafıdır;
- torpaq və bitki ehtiyatlarından istifadədir.
- torpaq və bitki ehtiyatlarından istifadədir.

320. Aşağıdakılardan hansı dağ-mədən sənayesinin ətraf mühitdə yaratdığı problemlərə aid deyil?

- təbii-texniki şəraitin hidroloji rejimin pozulması
- atmosfer havasının səth sularının, yeraltı sularını çirklənməsi, tektonik rejimin pozulması.
- ✓ relyefdə baş verən morfostruktur dəyişiklikləri
- tədrici landşaft dəyişiklikləri, eksogen geoloji proseslərin aktivləşməsi
- təbii-texniki şəraitin hidroloji rejimin pozulması

321. Avtomobil nəqliyyatının ətraf mühiti normadan artıq çirkləndirilməsinin qarşısını almaq üçün tələb olunur:

- dizel mühərrikli nəqliyyat vasitələrinin sayının artırmaq
- aşağı gücə malik avtomobil mühərriklərindən istifadə etmək.
- ✓ yanacaqın keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq, texniki normativlərə cavab verməyən avtomobillərin istismarının və ölkəyə idxalının qarşısını almaq
- istehsal ilindən asılı olmayaraq bütün avtomobillərin texniki göstəricilərini yaxşılaşdırmaq
- benzin mühərrikli nəqliyyat vasitələrinin sayının artırmaq

322. Azərbaycanca təsərrüfat sahələri içərisində ətraf mühitə ən az təsir göstərən:

- kənd təsərrüfatı;
- sənaye;
- nəqliyyat;
- mənzil-kommunal.
- ✓ səhiyyə;

323. Sənaye müəssisələrini şəhər ətrafında yerləşdirərkən ilkin nəzərə alınan amillərdəndir:

- ərazinin təbii landşaftlarının dəyişmə vəziyyəti.
- ərazinin torpaq-bitki örtüyünün vəziyyəti;
- ərazinin ekoloji vəziyyəti;
- ərazidə yağıntılardan miqdarı və su mənbələri;
- ✓ ərazidə hakim küləyin istiqaməti və gücü;

324. Aşağıdakılardan hansı üzvi tullantılara daxildir?

- ✓ ağac emalı, şərab, pivo istehsalı, dəri emalı müəssisələrinin, ət kombinantının tullantıları
- ağac emalı, şərab, çörək və çörək məmulatı, daş karxanalarının tullantıları
- ət kombinantının, ağac emalı müəssisələrinin, ayaqqabı fabriklərinin tullantıları
- şərab və pivo istehsalı, dəmir-beton məmulatı, tikib fabriklərinin tullantıları
- dəri emalı müəssisələrinin, ət kombinantlarının, tikinti materialları müəssisələrinin tullantıları

325. Aşağıdakılardan hansı neft məhsulları ilə çirklənmənin xarakterik əlamətləri əks etdirir?

- torpaqda oksigen rejimini pozması, suyun transpirasiyasını çətinləşdirir
- sürətli buxarlandırma qabiliyyətinin olması, toksiki maddələrlə zəngin olması, yanacaq kimi istifadə olunması
- suyun keyfiyyətini pisləşdirməsi, oksigen rejiminə mənfi təsir göstərməsi, suyun üst qatlarının atmosferlə balanslaşdırılmış əlaqəsini pozması
- neftin hasilatı, nəqli, emalı
- √ ətraf mühitin komponentlərini çirkləndirməsi, bütün akvatoriyada səpələnməsi, dib çöküntülərində toplanması

326. Kənd təsərrüfatında suyun itkisi səbəb olur:

- məhsul artımına, bütün torpaqların suvarılmasına, otlaqların genişlənməsinə.
- torpaqların şoranlaşmasına və onların sahəsinin daim artmasına
- suvarma kanalları boyu torpaqların suvarılmasına
- suvarma kanalları boyu yeraltı suyun səviyyəsinin qalxmasına
- √ yeraltı suların səviyyəsinin qalxmasına, torpaqların şoranlaşmasına və bataqlıqlaşmasına məhsul itkisinə

327. Atmosferdə rütubətliyin səviyyəsinin artması ilə nəticələnir?

- karbon qazının miqdarının artması
- √ kükürd turşusunun həcmnin artması ilə.
- radioaktiv tozların artması ilə
- ağır metalların artması ilə
- kükürd anhidridinin artması ilə

328. Nəqliyyat vasitələrindən ayrılan tullantı qazların tərkibində hansı birləşmələr olur?

- gümüş oksidləri
- √ karbon, kükürd, azot oksidləri və üzvi birləşmələr
- üzvi və qeyri-üzvi birləşmələr, su buxarı
- dəmir, cıvə, kalsium oksidləri
- dəmir, kalsium, manqan oksidləri

329. Neft-qaz quyularının qazılması zamanı yaranan ekoloji problemlər:

- dəniz suyunun rəngi, torpağın örtüyü dəyişir
- torpaqda və suda mikroorqanizmlər məhv olurlar
- √ gilli məhlul, neftli su dənizi və torpağı çirkləndirir
- dəniz suyunun şəffallığı və torpağın keyfiyyəti dəyişir
- balıqların sayı artır, bitki aləmi genişlənir

330. Dağ-mədən sənayesinin yaratdığı ekoloji problemlər:

- Dağ-mədən sənayesinin yaratdığı ekoloji problemlər:
- rütubət çoxalır, görmə qabiliyyəti azalır
- duman yaranır, buludlarən vəziyyəti dəyişir
- √ atmosfer və hidrosfer çirklənir, torpaqda sürüşmələr və uçqunlar baş verir
- suyun səviyyəsi aşağı düşür, smog əmələ gəlir

331. Monitorinq nələri öyrənir?

- √ ətraf mühitin hərtərəfli analizi
- iqlim göstəriciləri
- əhalinin yerdəyişməsini
- maliyyə və vergi vəsaitləri
- potensial ehtiyatları

332. Aşağıdakılardan hansı sığorta hadisəsinə aid deyil?

- əmlakın korlanması və məhv olunması üzündən dəyən zərərin kompensasiyası.
- çirklənmiş ərazinin təmizlənməsi və oranın abadlaşdırılması üçün məsrəflər.
- ilkin təhqiqatlar və məhkəmə prosesləri ilə əlaqədar məsrəflər.

- √ müəssisə işçilərinin əmək haqqlarının ödənilməsi ilə əlaqədar olan məsrəflər.
- ətraf mühitdə həyat şəraitinin pisləşməsi ilə əlaqədar dəyən ziyan.

333. Sığorta müqaviləsi imzalanarkən hansı halda güzəşt nəzərdə tutulur?

- müqavilə 1 illiyə imzalandıqda.
- √ 2 il və daha çox müddətə imzalandıqda
- 1,5 il müddətinə imzalandıqda.
- 3 ay müddətinə imzalandıqda.
- yarım il müddətinə imzalandıqda.

334. Üzvi tullantılara aşağıdakılardan hansı aiddir:

- ət kombinantının, ağac emalı müəssisələrinin, ayaqqabı fabriklərinin tullantıları
- √ ağac emalı, şərab, pivə istehsalı, dəri emalı müəssisələrinin, ət kombinantının tullantıları
- ağac emalı, şərab, çörək və şorək məmulatı, daş karxanalarının tullantıları
- dəri emalı müəssisələrinin, ət kombinantlarının, tikinti materiallarının müəssisələrinin tullantıları.
- şərab və pivə istehsalı, dəmir-beton məmulatı, tikiş fabriklərinin tullantıları

335. Aşağıdakılardan hansı neft hasilatı rayonlarında biki örtüyünə təsir faktorları hesab edilir?

- xam neft, məişət tullantıları.
- √ xam neft, minerallaşmış sular, müxtəlif tərkibli qazma məhsulları
- minerallaşmış sular, müxtəlif tərkibli qazma məhsulları, tikinti məhsulları
- müxtəlif tərkibli qazma məhsulları, metal qırıntıları
- xam neft, minerallaşmış sular, metal qırıntıları

336. Ekoloji risk dedikdə nəzərdə tutulur:

- sığorta hadisəsinin və itkisinin yaranma vaxtı.
- √ sığorta hadisəsinin və itkisinin yaranma ehtimalı.
- sığorta hadisəsinin və itkisinin yarandığı hal.
- sığorta hadisəsinin və itkisinin təkrarlanma ehtimalı.
- sığorta hadisəsinin və itkisinin baş verdiyi məkan.

337. Mineral gübrələrdən istifadənin mənfi cəhətləri hansılardır?

- torpağın su rejimini pozur, eroziyanı gücləndirir
- torpağın strukturunu pisləşdirir
- torpağın mexaniki tərkibini pozur, qida elementlərinin balansını pozulur
- √ torpağın deqradasiyasına gətirib çıxardır, təbii münbitlik süni münbitliklə əvəz olunur.
- mineral maddələrin balansını və hava rejimini pozur

338. Aşağıdakılardan hansı çirklənmiş sulardan yenidən istifadənin səmərəliliyini əks etdirir?

- təmizləmə qurğularının tikintisinə xərc azalır, əlavə maliyyə vəsaiti tələb edilir, su mənbələrinin sanitari vəziyyəti yaxşılaşır
- mənzillərin su və sitalik təchizatı yaxşılaşır, maliyyə vəsaiti azalır
- su mənbələri qorunur, torpaqların eroziyası azalır, su itkisi minimuma enir
- √ təmizləmə qurğularının tikintisinə xərc azalır, əkin sahələri əlavə su alır, süni gübrəsiz məhsuldarlıq artır, çay və dənizlərin sanitari vəziyyəti yaxşılaşır.
- daşınma xərcləri azalır, əkin sahələri artır

339. İES-lərdən atmosfərə atılan sulfat anhidridinin ətraf mühitə təsiri aşağıdakılardan hansıdır?

- bitkilər məhv olur, xəstəliklər artır, tənəffüs çətinləşir
- binaların fasadı dağılır, sənaye müəssisələrinin istehsal gücləri azalır
- √ metallar korroziyaya uğrayır, tikinti qurğuları aşınır, bitkilər məhv olur, xəstəliklər artır
- metallar korroziyaya uğrayır, istehsal müəssisələrində əmək məhsuldarlığı artır, bitkilər məhv olur.
- metallar korroziyaya uğrayır nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti çətinləşir

340. Utilizasiya nədir?
- istehsal tullantılarının təmizlənməsi
  - ✓ istehsal tullantılarından xammal, yarımfabrikat, yanacaq kimi istifadə edilməsi
  - istehsal tullantılarının xüsusi poliqonlara daşınması və basdırılması
  - istehsal tullantılarından hazır məhsul kimi istifadə edilməsi və satılması
  - istehsal tullantılarının basdırılması
341. Aztullantılı texnologiyanın fərqləndirici xüsusiyyəti hansıdır?
- zərərli tullantıların təsiri icazə verilən səviyyəsindən bir qədər artıq olur, xammal və materillərin bir hissəsi tullantılara çevrilir
  - zərərli tullantıların ətraf mühitə təsiri norma səviyyəsində olur, xammal və materillərin bir hissəsi tullantılara çevrilir
  - ✓ zərərli tullantıların ətraf mühitə təsiri sanitariya orqanları tərəfindən artıq olmur, xammal və materialların bir hissəsi iqtisadi təşkilatı, texniki və digər səbəblər üzündən tullantılara çevrilir və uzun müddət saxlanılmağa yönəldilir
  - zərərli tullantıların ətraf mühitə təsiri sanitariya orqanları tərəfindən artıq olmur, xammal və materialların bir hissəsi iqtisadi təşkilatı, texniki və digər səbəblər üzündən tullantılara çevrilir və uzun müddət saxlanılmağa yönəldilir
  - zərərli tullantıların həcmi normadan xeyli artıq olur
342. Neft hasilatı rayonlarında bitki örtüyünə təsir faktorları aşağıdakılardan hansıdır?
- xam neft, minerallaşmış sular
  - müxtəlif tərkibli qazma məhsulları, metal qırıntıları
  - xam neft, məişət tullantıları
  - ✓ xam neft, minerallaşmış sular, müxtəlif tərkibli qazma məhsulları
  - minerallaşmış sular, müxtəlif tərkibli qazma məhsulları
343. Tullantisız texnologiya və ya tullantisız istehsal dedikdə başa düşülür?
- ✓ məhsul istehsalı, bütövlükdə regional sənaye-istehsalat birliklərinin, sahə-istehsalat komplekslərinin təşkili və istehsalın fəaliyyəti
  - sahə istehsalat komplekslərinin təşkili və istehsal fəaliyyəti
  - ərazi istehsal komplekslərinin yaradılması, məhsul istehsalı
  - ərazi istehsal komplekslərinin təşkili, məhsul istehsalı, iqtisadi rayonların ayrılması
  - məhsul istehsalı, bütövlükdə regional sənaye istehsalat birliklərinin təşkili və istehsalın fəaliyyəti
344. Havada kükürd turşusunun həcmnin artmasının əsas səbəbidir?
- havanın temperaturu
  - ✓ rütubətliyin səviyyəsi
  - atmosfer təzyiqi
  - havadakı tozun miqdarı
  - küləyin istiqaməti
345. Marten peçlərinin tozunun əsas hissəsini hansı maddələr təşkil edir?
- karbon 2-oksidi (67%) , alüminium 3-oksidi (33%)
  - dəmir 2-oksidi (66%), mis 3-oksidi (34%)
  - alüminium 3-oksidi (65%), manqan 2-oksidi (35%)
  - manqan 2-oksidi (55%), dəmir 3-oksidi (45%)
  - ✓ dəmir 3-oksidi (67%), alüminium 3-oksidi (33%)
346. Energetikanın ekoloji problemlərinin həlli strategiyasının əsas istiqamətləri hansılardır?
- tükənən və ekoloji baxımdan daha təmiz enerji mənbələrinin rolunu artırmaq
  - az tullantılı və tullantisız texnologiyaları daha da genişləndirmək
  - ənənəvi enerji mənbələrindən daha səmərəli istifadə etmək
  - energetika sənayesinin bütün müəssisələrində modernləşdirmə aparmaq.
  - ✓ bərpa olunan ekoloji baxımdan daha təmiz enerji mənbələrinin rolunu artırmaq
347. Əlvan metallurgiya müəssisələri atmosfer havasını əsasən hansı tullantılarla çirkləndirir?

- √ kükürd anhidridi (75%), karbon qazı (10,5%), toz
- toz (10,5%) karbon qazı (15,5%), kükürd anhidridi (65%), toz (10%)
- karbon qazı (25%), kükürd anhidridi (65%), toz (10%)
- toz (25%), karbon qazı (25%), kükürd anhidridi (50%)
- kükürd anhidridi (65%), karbon qazı (20,5%), toz

348. Limanlarda Xəzərin sularının daha çox çirklənmə səbəbini göstərin.

- sənaye müəssisələrinin sulara atdıqları çirкли maddələrlə bağlı
- «ölü zonalar»ın çoxluğu
- nəqliyyatın (su) çox olması
- √ neft və neft məhsulları daşıyan tankerlərin olması ilə
- insan fəaliyyəti ilə

349. Xəzərin 2-ci çirklənmə mənbəyi nədir?

- yaşayış yerləri
- √ mədənlər, tankerlər, hidrotexniki qurğular
- palçıqlı sellər
- heyvandarlığın, quşçuluğun, balıqçılığın inkişafı
- suyunun tərkibindəki mikroelementlər

350. Abşeron yarımadasında çirкли göllərin əmələgəlmə səbəbini göstərin.

- √ neft-qaz yataqlarının istismarı ilə əlaqədar
- ovalıqların çoxluğu ilə əlaqədar
- torpaqların yüksək məhsuldarlığı ilə əlaqədar
- torpağın cimləşmə, humus qatının qalınlığına görə
- torpaqlara alüminium məhsullarının atılması ilə əlaqədar

351. Araz çayı ən çox hansı çaylar vasitəsilə çirklənir?

- Qanıx, Viləşçay
- √ Arpaçay, Oxçuçay
- Ağstafaçay, Qoşqarçay
- Samur, Filizçay
- Kür, Gilançay

352. Azərbaycanda qoruq, milli park və yasaqlıqların yaranma səbəbləri:

- meşə kompleksini qorumaq;
- yaşıllıqları qorumaq
- √ təbii ərazi komplekslərini və canlı aləmi mühafizə
- heyvanat aləmini qorumaq
- hidrosferi qorumaq

353. Kür çayı daha çox çirkləndirir:

- səthi aktivi maddələrlə;
- kimyəvi aktiv maddələrlə;
- suvarmadan qayıdan sularla;
- radioaktiv tullantılarla;
- √ neft məhsulları və üzvü birləşmələrlə;

354. Azərbaycanda radioaktiv elementlərlə çirklənmiş torpaq sahələri:

- Lənkəran ovalığındadır;
- Ceyrançöldədir
- sənubi şərq Şirvandır;
- Mil-Muğan düzündədir;

√ Abşerondadır

355. Azərbaycan torpaqlarına intensiv antropogen təsir səbəb olmuşdur:

- torpağın məhsuldarlığının artmasına ;
- torpağın humus qatının optimallaşmasına;
- torpağın mexaniki tərkibinin dəyişməsinə
- √ torpaq örtüyünün zədələnməsi və çirklənməsinə;
- bitkilərin növ tərkibinin dəyişməsinə ;

356. Azərbaycanda meşələrin mühafizə yollarına aid deyil:

- meşə bərpa işləri;
- yasaqlıq elan olunması;
- √ meşələrin nizamsız qırılması;
- meşələrin qoruq elan edilməsi
- süni meşələrin salınması;

357. Torpağın keyfiyyət qiymətləndirilməsi.

- yeraltı suların səviyyəsinin artması;
- doğru cavab yoxdur;
- meşə heyvanlarının çoxalması;
- √ eroziya və sürüşmə;
- bitki növlərinin artması;

358. Azərbaycanın torpaq fondunun sıradan çıxması səbəbləri:

- eroziya və humusun artması;
- deflyasiya və əlverişli su keçirmə;
- humus qatının dəyişməsi;
- aşınma və mexaniki tərkibinin dəyişməsi;
- √ eroziya və şoranlaşma;

359. Azərbaycan göllərini daha çox çirkləndirən maddələr:

- mikroelementlər və duzlar
- kimyəvi aktiv maddələr;
- √ neft məhsulları və üzvü birləşmələr ;
- doğru cavab yoxdur;
- ağır metal ionları;

360. Abşeron göllərinin başlıca çirklənmə mənbələri:

- yeyinti sənayesi çirkəbləridir;
- qara və əlvan metallurqiya sənayesi çirkəbləridir;
- √ məişət və neft sənaye çirkəbləridir ;
- ətrafında turizmin inkişafıdır;
- yüngül sənaye çirkəbləridir;

361. Azərbaycanın təbii su mənbələrinin çirklənmə amillərindəndir:

- sulardan səmərəli istifadə;
- təmizləyici qurğuların tətbiqi;
- doğru cavab yoxdur;
- √ su ehtiyatlarından sənayedə səmərəli istifadə;
- istehsalat və məişət suları;

362. Araz çayı ən çox çirkləndirir:

- neft məhsulları ilə;
- civə və arsenlə;
- ✓ mis və molibdenlə
- mikroglementlərlə
- üzvü birləşmələrlə;

363. Azərbaycanın təbii su mənbələrinin çirklənmə amillərindən deyil:

- sənayenin inkişafı;
- təmizləyici qurğuların azlığı;
- şəhərlərin inkişafı;
- kommunal-məişət çirkəbləri;
- ✓ kənd təsərrüfatının inkişafı;

364. Stokolm konfransının əsas məqsədi nədən ibarət idi?

- çirkləmə mənbələrinə qarşı sanksiyalar müəyyən etdi
- təbii resurslardan səmərəli istifadə məsələləri müzakirə olundu
- əhalinin ərzaq təminatı müzakirə olundu
- ✓ ətraf mühitin mühafizəsi haqqında bəyanat qəbul etdi
- təbiəti qorumanın hüquqi məsələlərinə baxıldı

365. Ətraf mühitin keyfiyyəti nədir?

- Torpağın çirklənməsi.
- Suyun çirklənməsi.
- Atmosferin çirklənməsi.
- ✓ ekoloji norma
- Meşələrin çirklənməsi

366. BMT-nin «Ətraf mühit məsələsi» üzrə konfransı keçirilmişdir:

- 1968-ci ildə
- 1974-cü ildə
- 1976-cı ildə
- ✓ 1972-ci ildə
- 1970-ci ildə

367. «Kioto protokolu» imzalanmışdır:

- təbii resurslardan birgə istifadə üçün
- bərk formalı tullantıların məhdudlaşdırılması üçün
- ✓ «iştirak effəkti» yaradan qazların atmosfərə atılmasının məhdudlaşdırılması üçün;
- təbii mühit sahəsində əməkdaşlıq üçün
- biomüxtəlifliyin qorunması üçün

368. MAQATE.«Ətraf mühit və inkişaf» mövzusu üzrə BMT konfransı keçirilmişdir:

- 2002
- ✓ 1992
- 1972
- 2005
- 1999

369. Ətraf mühit üzrə BMT proqramı adlanır:

- YUNESKO;
- FAO;
- MAQATE.
- UNİDO;

√ YUNEP;

370. Tropik və subtropik ekosistemlərinin ekologiyasına insanların əmək fəaliyyətinin təsiri hansı proqramın tərkib hissəsidir?

- tədqiqat proqram
- √ insan və hidrosfera
- insan və ətraf mühit
- demoqrafik partlayış
- hidroloji proqram

371. MAB adlanan, 100-dən artıq dövlətin iştirak etdiyi müxtəlif istiqamətli proqram nə vaxt yaranıb və necə adlanır?

- 1960-cı ildə “Rütubətli tropika”
- 1965-ci ildə “Hidroloji onillik”
- √ 1970-ci ildə “İnsan və hidrosfera”
- 1972-ci ildə “Ətraf mühit və sağlamlıq”
- 1975-ci ildə “Ekoloji təhlükəsizlik”

372. YUNESKO hansı proqram həyata keçirir?

- əhali və istehsal
- beynəlxalq təhsil problemi
- istehsal və istehlak
- √ insan və biosfer
- atmosferdə baş verən proseslər

373. YUNEP-in səlahiyyətlərinə daxil deyil:

- ətraf mühitin mühafizəsinə monitorinq
- √ ekoloji zərərin pulla ifadəsi
- çay hövzələrinə birgə istifadəyə nəzarət
- zəhərləyici kimyəvi maddələrin qeydiyyatı
- qlobal informasiya şəbəkəsinə

374. YUNEP-in idarəçilik şurasının səlahiyyətlərinə aid deyil:

- təbiəti mühafizə proqramlarına rəhbərlik
- ətraf mühit haqqında informasiyaların beynəlxalq aləmə çatdırılması
- beynəlxalq əməkdaşlığa yardım
- müvafiq siyasətin həyata keçirilməsinə tövsiyələr vermək
- √ ayrı-ayrı dövlətlərdə idarəçilik orqanlarının təşkili

375. 1948-ci ildə yaranmış və qərargahı Parisdə yerləşən təşkilat hansıdır?

- VMO
- √ YUNESKO
- YUNEP
- FAO
- VOZ

376. BMT-nin ətraf mühitin mühafizəsi nizamnaməsinin məqsəd və vəzifələrinə aid edilmir:

- √ dünya sərvətlərinin mənimsənilməsi
- sosial və iqtisadi problemlərin həlli
- sağlamlığın qorunması
- əhalinin yaşayış səviyyəsinin yüksəldilməsi
- insan hüquqlarının qorunması

377. YUNESKO-nun təbiətin qorunması sahəsində fəaliyyət istiqamətidir:

- təbii ehtiyatlardan səmərəli və kompleks istifadəsi
- √ təbiət abidələrinin uçuşu və mühafizəsinin təşkili
- dünyada tullantısız və aztullantılı istehsalları yaratmaq
- müvafiq siyasətin həyata keçirilməsi
- təbii ehtiyatların rentabellik məsələsi

378. ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində bynəlxalq əməkdaşlıq sənəddə öz əksini tapır?

- Kioto protokolunda
- Roma bəyannaməsində
- √ Stokolm bəyannaməsində
- Hüquqi sənədlərdə
- Helsinki konfransında

379. Roma klubu nun əsas məqsədi nədən ibarət olmuşdur?

- təbiətdə baş verən hadisələri öyrənmək
- insanların həyat tərzini öyrənmək
- təbii resursların yerləşməsinə öyrənmək
- √ insanla təbiət arasındakı qarşılıqlı əlaqəni öyrənmək
- istehsala yeni texnika və texnologiyanın tətbiqi

380. əhalinin ekoloji problemlərinin həlli üçün əsas kriteriya hansıdır?

- Elmi-texniki tərəqqi
- problemin qarşısının alınması metodları
- √ cəmiyyətin birgə səyi nəticəsində təminat
- İqtisadiyyatın inkişafı
- problemin ayrılıqda həlli

381. Roma Klubu hansı statusla fəaliyyət göstərmişdir?

- BMT-nin rəsmi təşkilatı
- Xalqların koordinasiya edilmiş birlikləri
- İctimai-hüquqi təşkilat
- √ beynəlxalq qeyri-dövlət təşkilatı
- Yerli tənzimləyici qurumlar

382. ətraf mühitin qorunması üzrə əməkdaşlığın ilk dövrlərində yaranan təşkilat hansıdır?

- 1960-cı ildə "Ekologiya" təşkilatı
- 1950-ci ildə Rusiya, Ukrayna təşkilatı
- √ 1968-ci ildə "Roma Klubu" təşkilatı
- təşkilat formalaşmamışdır
- 1970-ci ildə Avropa birliyi təşkilatı

383. Aktual hesab edilən təhlükəsizlik problemlərindən biri:

- demoqrafik
- İstilik
- Beynəlxalq
- Sənaye
- √ ekoloji

384. Ayrı-ayrı dövlətlərin yurisdiksiyasına daxil olan kateqoriyaya aid deyil:

- atmosfer hövzəsi
- √ əhalinin sağlamlıq problemləri
- dünya okeanı Antraktida
- köçəri heyvan növləri

- yaxın kosmos

385. 1962-ci ildə BMT-nin XVII Baş Məclisində hansı qətnamə qəbul edildi?

- √ ekoloji inkişaf və təbiətin mühafizəsi
- dövlətlərin birgə fəaliyyəti
- atmosfer havasının qorunması
- dünya okeanının qorunması
- təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə

386. 60-cı illərdə qlobal problemlərə aid edilmirdi:

- əhali artımı
- √ sərhədlərin qorunması
- su hövzələrinin qorunması
- aclıq problemi
- ozon təbəqəsinin dağılması]

387. 1973-ci ildə BMT tərəfindən ətraf mühitin qorunması və təbii sərvətlərə münasibət sahəsində qəbul edilmiş proqram nə adlanır?

- FAO
- √ YUNEP
- VOZ
- VMO
- YUNESKO

388. 5 iyun Beynəlxalq ətraf mühitin mühafizəsi günü hansı konfransda elan edilmişdir?

- Kiotoda
- Madriddə
- Ottavada
- Berndə
- √ Stokolmda

389. ətraf mühit məsələsi üzrə BMT-nin konfransı nə vaxt və harada keçirildi?

- 1970-ci il Romada
- 1978-ci il Berlində
- 1965-ci il Osloda
- √ 1972-ci il Stokolmda
- 1975-ci il Moskvada

390. BMT-nin Baş Asambleyası tərəfindən təsdiq edilmiş və 28 oktyabr 1988-ci ildə çıxarılmış qətnamə necə adlanır?

- beynəlxalq təşkilatların birliyi
- beynəlxalq ekologiya xartiyası
- beynəlxalq ekologiya günü]
- √ ümumdünya təbiət xartiyası
- ümumdünya təbiət günü

391. Maddi məsuliyyətin formalarına aid deyil:

- təzminat
- substitusiya
- restitusiya
- restovrasiya
- √ subsidiya

392. Dövlətlərin qarşısında duran ekoloji hüquqi məsuliyyət hansıdır?

- hüquqi və şəxsi
- maddi və mənəvi
- kəmiyyət və keyfiyyət
- ekoloji və texniki
- ✓ siyasi və maddi

393. Suyun dövrəni nəyə deyilir?

- ✓ rütubətin atmosferlə yer səthi arasındakı ardıcıl mübadilə prosesinə
- daxili suların hidroloji xüsusiyyətlərinə
- yüksəklik üzrə iqlimin dəyişməsinə
- çoxlu çay qollarının birləşməsi nəticəsində çayın suyunun artması, suyun sürəti və nəqliçici qüvvəsinin çoxalmasına
- çayların axın xüsusiyyətlərinin relyef şəraitindən asılı olaraq dəyişməsinə

394. Su hövzələrinin çirklənməsindən çirkab suların həcmi nədən asılıdır?

- Yağıntuların tərkibindən.
- Suyun kimyəvi tərkibindən.
- ✓ su hövzələrinə dəyən zərərdən
- Su sərfindən.
- Yağıntuların miqdarından.

395. Zərərli maddələrin nisbi təhlükə əmsali nəyə təsir edir?

- Havada olan su buxarının həcmində.
- Havada olan tozun həcmində.
- Havanın təzyiqində.
- ✓ atmosferin çirklənməsindən dəyən zərəre
- Havanın kimyəvi tərkibində.

396. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin və heyvanlarının məhsuldarlığının aşağı düşməsinə ən çox nə səbəb olur?

- yaxşı qulluq edilmədikdə
- ✓ çirkab tullantı sularından suvarmada istifadə edildikdə
- hava şəraiti qeyri-normal olduqda
- gübrələr düzgün verilmədikdə
- torpaqda mikroorqanizmlərin miqdarı artıqda

397. Respublikanın su ehtiyatının nə qədəri yeraltı suların payına düşür?

- 4,8 km³
- 3,7 km³
- ✓ 5,1 km³
- 6,3 km³
- 7,4 km³

398. Fəal çirklənmə zolaqları hansı ölçü ilə xarakterizə olunur?

- 2 h
- 20 h
- ✓ 50 h
- 10 h
- 8 h

399. Havaya atılan zərərli maddələrin həcmi nədən asılıdır?

- Havanın təzyiqindən.
- Havanın tərkibində olan su buxarlarının həcmindən.

- Havada olan tozun həmindən.
- ✓ çirklənməyə dəyən zərərdən
- Havanın kimyəvi tərkibindən.

400. MDB ölkələri içərisində uran istehsalı və ixracına görə hansı dövlət fərqlənir?

- Türkmənistan
- ✓ RF (Rusiya)
- Belarus
- Ukrayna
- Azərbaycan

401. Azərbaycanda təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə və ətraf mühitin mühafizəsi prosesi əlaqədardır:

- ərazi-istehsal kompleksinin inkişafından;
- müxtəlif təbii ünsürlərdən;
- ✓ regionlarda məhsuldar qüvvələrin inkişafından;
- sənaye və kənd təsərrüfatının inkişafından.
- təsərrüfatın inkişaf göstəricilərindən;

402. Zəylik alünit yatağından başqa respublika ərazisində digər hansı alünit yataqları var?

- filizçay yatağı (Balakən)
- Paragaçay yatağı (Ordubad)
- ✓ Seyfəli yatağı (Şəmkir)
- Meğri-Ordubad zonasındakı yataq
- Göydərə yatağı (Kəlbəcər)

403. Alünit yataqlarına görə Azərbaycan dünyada neçənci yeri tutur?

- 4-cü
- 5-ci
- 1-ci
- ✓ 2-ci
- 3-cü

404. Daşkəsən mədəninə dəmir istehsal edilərkən, hansı qiymətli ehtiyatın itkisinə yol verilir?

- ✓ alünitin
- mis ehtiyatının
- xromun
- kobalt filizinin
- volframın

405. Faydalı qazıntı yatağını istismar etmək üçün nəyi müəyyən etmək lazımdır?

- yumşaq süxur kütlələrini
- təbii ərazi kompleksini
- landşaft zonallığını
- geomorfoloji prosesləri, yüksəklik qurşaqlarını və iqlim şəraitini
- ✓ xammal ehtiyatını, zərərli komponentlərin miqdarını

406. Faydalı qazıntıların ehtiyatına nə deyilir?

- ✓ yer qatlarındakı mineral xammal
- kaynazoy yaşlı çöküntü süxurları
- dövlət kompleksləri
- nazik torflu torpaqlar
- palçıq vulkanları

407. Təbii ehtiyatlarda iqtisadi qiymətləndirmənin əhəmiyyəti nədən ibarətdir?
- əhalinin tələbatlarını ödəyir
  - ✓ ayrı-ayrı təbii ehtiyatlardan istifadənin faydalılığını müəyyən etməyə imkan verir
  - təsərrüfat dövriyyəsinə cəlb edir
  - insan əməyinin nəticələrini göstərir
  - insanın iştirakı olmadan formalaşaraq təbii mühiti təşkil edir.
408. Təbii ehtiyatların iqtisadi qiymətləndirilməsinə hansı göstəricilər daxildir?
- ✓ kapital qoyuluşunun xüsusi çəkisi, əmək məhsuldarlığı, səmərəliliyinin səviyyəsi
  - hasilatın, emalın, daşınmanın dəyəri
  - təbii resursların xüsusiyyətlərinin müxtəlifliyi
  - təbii ehtiyatların çoxməqsədli istifadə xarakteri
  - oragen qurşaqlar, kimyəvi xammallar
409. Mineral komponentlərin çoxluğu ilə seçilən, müalicə edən, fiziki – kimyəvi xassələrə malik sular nə adlanır?
- yeraltı sular
  - tullantı suları
  - dəniz suları
  - termal sular
  - ✓ mineral sular
410. Respublikanın qərb rayonları hansı faydalı qazıntı ehtiyatı ilə zəngindir?
- barıt
  - a) molibden
  - b) tikinti materialları
  - c) kolçedan filizləri
  - ✓ neft
411. Dəniz suyunun şirinləşdirilməsi kimi tədbirlərdən ən çox hansı ölkələr istifadə edir?
- Avropa ölkələri, RF-sı
  - Türkiyə Cümhuriyyəti, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti
  - Latın Amerikasının ölkələri, Avstraliya
  - ✓ Səudiyyə Ərəbistanı, BƏƏ, Küveyt, Yaponiya
  - Okeaniya, ABŞ, Kanada
412. Yer kürəsinin ümumi su ehtiyatları nə qədərdir?
- 1153 milyon km³
  - ✓ 1386 milyon km³
  - 1021 milyon km³
  - 1564 milyon km³
  - 1278 milyon km³
413. Torpaqlarımızda şoranlaşmaya əsas səbəb nə olmuşdur?
- alp çəmənliklərindən düzgün istifadə edilməsindən
  - dağlıq zonaların kifayət qədər rütubət qəbul etməsi və soyuq iqlim ilə əlaqədar olaraq
  - ✓ suvarma əkinçiliyinin inkişafı, suvarma qaydalarına düzgün riayət edilməməsi ucbatından
  - dolu yağın günlərin illik miqdarının çox olması ilə
  - su anbarlarının çay dərələrində yaradılması ilə əlaqədar
414. Respublikada eroziya prosesinin qarşısını almaq məqsədilə hansı tədbirlər keçirilməlidir?
- süni suvarma işləri aparılmalıdır
  - dövriyyəli-qapalı su təchizatına keçmək

- √ meşə-mühafizə zolaqları salınmalıdır
- istisəvər bitkilərə şərait yaradılmalıdır
- terraslaşdırma işləri aparılmalıdır

415. Respublika ərazisində külək eroziyası ən çox hansı ərazilərdə geniş yayılmışdır?

- Culfada, Kəngərlidə
- Quba-Qusar ərazisində
- √ Abşeron yarımadasında, Cənub-Şərqi Şirvanda
- Gəncə-Qazaxda
- Lənkəran-Astara zonasında

416. Azərbaycan Respublikası torpaq fondu nə qədərdir?

- 1,2 milyon ha
- 10,7 milyon ha
- √ 8,6 mly ha
- 6,1 milyon ha
- 3.4 milyon ha

417. Aridləşmə nədir?

- torpaq əmələ gəlmə prosesində intensiv mikroorqanizmlərin çoxalması
- √ torpaqda nəmliyin azalması
- yeraltı suların çoxalması
- hasilat sənayesinin inkişafı
- zibilliklərin artması

418. Torpağın məhsuldarlığının azalması hansı proseslərə əsasən baş verir?

- atmosferin qaz tərkibinin formalaşmasından
- mikroorqanizmlərin çoxalmasından
- √ yeni ərazilərin mənimsənilməsi
- süxurların parçalanmasından, akkumulyasiya proseslərindən
- cansız maddələrin vəhdətindən

419. Deqradasiya nədir?

- iqtisadi səmərə, kooperasiya
- plastik kütlə, kauçuk müxtəlif lif istehsalı
- yarımfabrikat istehsalı karbohidrogen xammalı
- √ eroziya, çirklənmə, şoranlaşma
- mineral – xammal hasilatı, mineral gübrə istehsalı

420. Torpaq fondunun böyüklüyünə görə fərqlənən hansı ölkələri tanıyırsınız?

- İspaniya, Almaniya
- Latviya, Belorusiya
- √ Afrika, MDB, Xarici Asiya, Şimali, Cənubi Amerika
- BƏƏ, Azərbaycan, Gürcüstan, Küveyt, Koreya
- Özbəkistan, İraq, Suriya

421. Çox məqsədli istifadə xarakterinə malik hansı təbii ehtiyatları tanıyırsınız?

- kosmik resursları
- tikinti materialları
- √ su, torpaq, meşə
- bitki və heyvanat aləmi
- rekreasiya ehtiyatları

422. Neft və qaz ehtiyatı neçə metr dərinlikdə müəyyən edilmişdir?

- 500 metr
- √ 3000 metr
- 200 metr
- 1000 metr
- 800 metr

423. Neft və qaz ehtiyatına görə digər rayonlardan hansı ərazilər fərqlənir?

- Alazan – Əyriçay rayonu
- Samur-Dəvəçi rayonu
- √ Abşeron, Muğan-Salyan, Xaçmaz əraziləri
- Zaqatala – Lahıc rayonu
- Şamaxı (Dağlıq Şirvan) rayonu

424. Zəngin neft və qaz yataqları hansı ərazilərdə kəşf edilmişdir?

- Şərur – Ordubad düzündə
- √ Abşeron, Bakı arxipelaqında
- Qəbələ, Qax rayonlarında
- Böyük Qafqazın cənub yamacında
- Acınohur – Ceyrangöl ovalığında

425. Hansı ərazilərdə qeyri-filiz faydalı qazıntıları yayılmışdır?

- çox rütubət qəbul edən alçaq dağlıq zonalarda
- tektonik proseslərin daha güclü təzahür etdiyi sahələrdə
- √ çökmə süxurların yayıldığı düzənlik ərazilərdə
- Kür-Araz ovalığında
- dağətəyi düzənliklərdə

426. İnkişaf etmiş ölkələrdə təbii ehtiyatları necə adlandırırlar?

- əmək vərdişləri
- intensiv istehsal
- əmək resursları
- √ təbii aktiv kapital
- təsərrüfat strukturları

427. Torpaq,su,meşə hansı üsulla qiymətləndirilir?

- renta
- məsrəf
- √ kadastr
- alternativ
- qraflar

428. Təbii ehtiyatların istismarı nədən asılıdır?

- Dünya okeanının səviyyəsindən
- Kənd təsərrüfatının inkişafından
- Təmər küzləşmədən
- Kooperasiyadan
- √ istehsalın inkişafından

429. Real ehtiyatlara aid edilən komponentlər hansılardır?

- Neft, qaz ehtiyatları
- İqlim və kosmik resurslar

- Dəmir filizi
- Təbii-resurs potensialı
- ✓ Əmək və istehsal prosesinə cəlb olunanlar

430. İqtisadi resurs nəyə deyilir?

- ətraf mühitin keyfiyyət normatividir
- təbii ehtiyatlardan və enerjidən səmərəli istifadədir.
- ✓ istehsalda bir neçə dəfə şəklini dəyişmiş xammaldır
- tullantıların əmələ gəlməsinin texniki azaldılmasıdır
- məhsulun və enerjinin istehsal üsuludur

431. Potensial sərvətlər dedikdə nə başa düşürsünüz?

- çoxməqsədli istifadə xarakterinə malik ehtiyatlardır
- təkrar emaldan keçən resurslardır
- ✓ hazırda istifadə olunmayan yaxud cüzi miqdarda istifadə olunan sərvətlərdir.
- cəmiyyətin müəyyən inkişaf mərhələsində insanı əmək və istehsal prosesinə cəlb edən sərvətlərdir
- tərkibi mürəkkəb olmayan, eyni tərkibli sərvətlərdir

432. Hansı ölkələr daha çox becərilən torpaq sahələrinə malikdir?

- Afrika, Braziliya, Yaponiya, Qatar
- Fransa, Norveç, Sinqapur, Belçika və s.
- ✓ ABŞ, Hindistan, RF, ÇXR, Kanada və s.
- Niderland, Monqolustan, Misir, Əlcəzair
- Avstraliya, Türkmənistan, Anqola

433. Dünya torpaq fondunun ümumi sahəsini göstərin:

- 17,1 mlrd. ha
- 15,1 mlrd. ha
- 12,3 mlrd. ha
- 20 mlrd. ha
- ✓ 14,9 mlrd. ha

434. Təbii şərait dedikdə nə başa düşürsünüz?

- ✓ coğrafi mövqe, iqlim, daxili sular, relyef vəs.
- təbii resurslar bolluğu, əhəlinin əmək vərdişi, dəniz dalğalarının enerjisi və s.
- aqroiqlim, rekreasiya, istifadə olunan potensial resurslar
- günəş, geotermal, külək və s. enerjisi
- xammal və enerji bazası, təbii komponentlər

435. Müxtəlif məqsədli istifadə olunan ehtiyatlarda rəqabət xassəli hansı sahələri (sahəni) göstərmək olar?

- doğru cavab yoxdur
- ✓ əkin sahələrini
- geoloji-kəşfiyyat sahələrini
- ixtisaslaşdırılmış sahələr
- kommunal-təsərrüfat sahəsini

436. Mintsə görə maddi istehsal ehtiyatlarına nələr aiddir?

- ✓ sənaye və kənd təsərrüfatında istifadə olunan ehtiyatlar
- idman, istirahət, müalicə və s. istifadə olunan ehtiyatlar
- bitki və fauna ehtiyatları
- atom enerjisi və planetar enerji mənbələri.
- əhəlinin həyat vasitələri kimi istifadə etdiyi ehtiyatlar

437. Şimal meşə qurşağının ən böyük meşə sahələri hansı ölkələrin ərazisindədir?

- Fransa,İtaliya,Niderland
- Afrika.Nepal,Haiti
- Zair,Hindistan,Venesuela
- ✓ RF,Kanada,ABŞ
- ÇXR,Yaponiya,Vyetnam

438. Bioloji ehtiyatlar baxımından dünyada nə qədər bitki;agac və kol növləri məlumdur?

- 100 mindən çox;10 mindən artıq
- 300 mindən çox;25 mindən artıq
- 400 mindən çox;28 mindən artıq
- ✓ 500 mindən çox;30 mindən artıq
- 200 mindən çox;20 mindən artıq

439. Dünyada suyun əsas istehlakçısı hansı sahədir?

- sənaye sahələri
- mənzil-kommunal təsərrüfatı
- meşə təsərrüfatları
- ✓ kənd təsərrüfatı
- məişət təsərrüfatı

440. Su resurslarının cəmi neçə faizi içmək üçün yararlıdır?

- təqribən 1%-i
- ✓ təqribən 3%-i
- təqribən 4%-i
- təqribən 5%-i
- təqribən 12%-i

441. Nəhəng neft hövzələrinin hər birində neft ehtiyatı nə qədərdir?

- 50 mln. ton
- 100 mln. ton
- ✓ 500 mln. ton
- 450 mln. ton
- 80 mln. ton

442. Təbii otlaq və çəmənlik sahələrinə görə hansı ölkə üstünlük təşkil edir?

- ✓ Avstraliya
- ABŞ
- Hindistan
- ÇXR
- Misir

443. Bəçərilən torpaq sahələri ümumi torpaq fondunun neçə %-ni təşkil edir?

- 7%
- 9%
- 10%
- ✓ 11%
- 8%

444. Uranın potensial ehtiyatı dünya üzrə nə qədərdir?

- 4 mln.t
- 8mln.t

- √ 10mln.t
  - 12mln.t
  - 6 mln.t
445. Dəniz və okeanların dibindən hər il neçə mln. ton neft çıxarılır?
- 200mln.ton
  - √ 700mln.ton
  - 150 mln.ton
  - 300mln.ton
  - 400mln.ton
446. Torpağın bərpası üçün təxminən neçə illər lazımdır?
- 5-10 il
  - 150-500 il
  - √ 300-1000
  - 2000-4000 il
  - 50-80 il
447. Təbii resursların renta metodu necə aparılır?
- təbii resursların istifadəsinə çəkilən xərclərə görə aparılır
  - √ ayrıca təbii resurslardan alınan effektdə görə qiymətləndirilir
  - təbii resursların mənimsənilməsinə sərf olunan vəsaitə görə aparılır
  - təbii resursların istifadə olunma xüsusiyyətlərinə görə qiymətləndirilir.
  - təbii resursların istifadəsinə görə xərclər və onların istifadəsindən alınan xeyirə görə qiymətləndirilir
448. Təbii resursların iqtisadi qiymətləndirilməsi dedikdə nə başa düşürsünüz?
- bəşəriyyətin sosial-iqtisadi inkişafıdır
  - təbii resursların mənimsənilməsinə sərf olunan vaxt
  - √ təbii resursların qiymətli və xeyirli istehlak xüsusiyyətlərinin pulla ifadəsidir
  - cəmiyyətin tələbatının ödənilməsində xidmət edən təbii elementlərdir
  - təbii resursların müxtəlif növlərinə olan tələbatdır
449. Dünyanın geoloji kömür ehtiyatı nə qədərdir?
- 10 trln t – 17 trln. t
  - 17,2 trln t – 22 trln. t
  - 8 trln t -10 trln. t
  - 5,2 trln t – 7 trln. t
  - √ 14,8 trln t – 30 trln. t
450. Dünya kömür ehtiyatı və istifadəsi neçənci ildən öyrənilib?
- 1932
  - 1910
  - 1914
  - √ 1924
  - 1900
451. Yanacaq faydalı qazıntılar əsasən hansı sahələrdə cəmlənmişlər?
- platformaların qədim kristallik qalxanlarında
  - √ qədim platformaların kənar və daxili əyilmələri sahələrində
  - müxtəlif tektonik zonalarda
  - şimal yarımkürəsində.
  - geosinklinal-orogen qurşaqlarda

452. Mineral resursların istehlakı hər il neçə % artır?

- 1%
- 3%
- 4%
- ✓ 5%
- 2%

453. Sənaye kondisiyası dedikdə nə başa düşürsünüz?

- sənayenin mineral xammala olan tələbatı
- kəşfiyyat zamanı faydalı qazıntı yataqlarının sənaye əhəmiyyətli qrupları
- ✓ mineral xammalın minimal ehtiyatı, faydalı və zərərli komponentlərin istismara xələl gətirməyən miqdarı
- yeni yataqların mənisənilməsi, ümumi geoloji ehtiyatların kəşf olunub istehsal astanasında dayanması, istehsalın mürəkkəbliyi.
- xammal bazasının ölkə üzrə ehtiyatı

454. Faydalı qazıntı yatağı nəyə deyilir?

- ✓ yer təbəqəsinin müxtəlif hissələrində təbii halda toplanmış faydalı qazıntılar
- antropogen təsir ilə əlaqədar olaraq ətraf mühitin çirklənmiş sahələri
- rütubət tutumundan asılı olmayaraq torpağın dərin şumlanmış hissələri
- istifadədə olan torpaqların aqro-texniki üsullarla becərilmiş sahələri.
- filizlərin zənginləşdirilməsində istifadəsində iştirak edən zərərli komponentlər

455. Boş süxur nəyə deyilir?

- əvəz edilən və əvəzi olmayan sərvətlər
- müalicəvi pələnc mənəbləri
- çoxillik əkmə sahələrindən yuyulan torpaqlar
- ✓ faydalı qazıntıyı örtən və onun daxilində qat və damar şəklində olan sahələr.
- hələlik antropogen təsirin az məruz qalan sahələr

456. Təbii ehtiyatlar istifadə formasına görə neçə qrupa ayrılır?

- 3
- 4
- 5
- 6
- ✓ 2

457. Təbii ehtiyatların maddi tərkibi nədən asılıdır?

- təbii varlığın istifadəsinin texniki imkanından
- təbii ehtiyatların xassələrinin öyrənilmə səviyyəsindən
- təbii komplekslərin daxili və ərazi əlaqələrindən
- ✓ məhsuldar qüvvələrin inkişaf səviyyəsindən və cəmiyyətin təbiət haqqında elmi biliyindən
- təbii ehtiyatlardan istifadənin iqtisadi səmərəsindən

458. İnsanların yaşaması və həyat fəaliyyətinə təsir edən amillərdən biri deyil?

- torpaqlardan səmərəli istifadə və onların təkrar istehsal dövrüyyəsinə qaytarılması
- respublikada məhv olmaqda olan bitki və heyvan növlərinin qorunması və artırılması
- mövcud olan təbii resursların mənisənilməsi və təkrar
- ✓ doğru cavab yoxdur
- su itkisini azaltmaq və sulardan səmərəli istifadəyə keçmək

459. Faydalı qazıntı dedikdə nə başa düşürsünüz?

- ətraf mühidə baş verən dəyişmələr (torpaq və bitki deqradasiyası)
- tədrici landşaft dəyişiklikləri (seysmik aktivləşmə və s.)

- √ təbii şəraitdə əmələ gələn mineral və süxurlar (cəmiyyətin müxtəlif tələblərini təmin edən)
- otlaq və cəmənlilər, meşə və kolluqlar əkin sahələri.
- təbii-texniki şəraitin, hidroloji rejimin və tektonik rejimin pozulması

460. Təbii resursların iqtisadi cəhətdən qiymətləndirilməsinə hansı göstəricilər daxildir?

- ətraf mühitə təsiri, potensial problemlərin üzə çıxarılması, keyfiyyət amili və s.
- √ hasilatın, emalın dəyəri, kapital qoyuluşunun xüsusi çəkisi, əmək məhsuldarlığının səviyyəsi və s.
- istehsal, istehlak, texnologiya, insanların sosial-iqtisadi inkişaf səviyyələri və s.
- cəmiyyətin iqtisadi, sosial-ekoloji maraqları, texnoloji layihələrin hazırlanması, ekologiyalaşdırılmış iqtisadiyyat və s.
- tənzimləmə mexanizmi, iqtisadi-ekoloji səmərəliliyi, ekstensiv inkişaf və s.

461. hal-hazırda dünyada neçə növ faydalı qazıntı və neçə növ qiymətli daşlar mövcuddur?

- 80; 100
- 150; 250
- 200; 280
- √ 250; 200
- 100; 150

462. Dünya okeanının təbii ehtiyatları neçə mlrd əhalini qida ilə təmin edə bilər?]

- 10 mlrd]
- 25-40 mlrd
- √ 30-50 mlrd
- 40-60 mlrd
- 15-20 mlrd

463. Ekoloji menecment nədir?

- təbiətdən istifadə tədbirlərinin uçotu və nəzarətini təmin edən elm sahəsidir.
- cəmiyyətin idarə olunmasını özündə birləşdirən bir sahədir;
- √ təbii resurslardan istifadədə ekoloji-iqtisadi problemlərin idarə olunmasını öyrənən elm sahəsidir;
- faydalı qazıntıların hasilatı, emalı və istifadəsini təmin edən sahədir.
- təsərrüfatın inkişafını və planlaşdırılmasını təmin edən sahədir;

464. Ekoloji auditin predmetinə aiddir:

- √ ekoloji siyasətin hazırlanması
- auditor yoxlaması
- lisenziyaların verilməsi
- kommersiya işlərinin təşkili
- kreditin verilməsi

465. Sənaye müəssisələrinin ekoloji pasportu nədir?

- ünvanı göstərən sənəddir
- normativ-hüquqi sənəddir
- √ normativ – texniki sənəddir
- tullantıların xarakterini göstərir
- təbii şəraiti göstərən sənəddir

466. Müəssisələrin ekoloji pasportu özündə əks etdirir?

- √ mühafizə tədbirlərinin vaxtı, xərcləri və s
- “ekoloji pasport” olmur
- təbii resursların müxtəlifliyi
- təbii resursların istehlaklı
- mühafizə üçün işçi qüvvəsinin müəyyənliyi

467. Təsərrüfat fəaliyyətinin ekoloji ekspertizası:

- ✓ dövlət ekoloji nəzarətinin əsas funksiyalarından biridir.
- iqtisadi siyasətin əsasıdır.
- demoqrafik siyasətin tərkib hissəsidir.
- ekoloji maarifləndirmə vasitəsidir.
- ekoloji təhsilin bir formasıdır.

468. Ekoloji ekspertizanın əsas prinsipləri hansılardır?

- peşəkarlıq, müstəqillik, aşkarlıq, imperativ.
- enerjiyə qənaət, müstəqillik, imperativ, aşkarlıq.
- ✓ imperativ, təhlükəsizlik, aşkarlıq, müstəqillik, komplekslilik
- müstəqillik, aşkarlıq, enerjiyə qənaət, riskin azaldılması.
- imperativ, təhlükəsizlik, aşkarlıq, enerjiyə qənaət.

469. Ətraf mühitin ekspertizası hansı hallarda keçirilməlidir?

- ✓ təsərrüfat, layihə və planları reallaşmaqdan əvvəl.
- ekoloji fəlakət baş verdikdə.
- iqtisadiyyatda böhran baş verdikdə.
- ölkədə iqtisadi islahatlar aparıldıqda.
- milli valyuta dəyərini itirdikdə.

470. Aşağıdakı cavablardan hansı ekoloji auditin predmetinə aid deyil?

- ✓ təbii mühitin fiziki halının qiymətləndirilməsi.
- ekoiqtisadi, ekohüquqi sahələrdə təbiəti və ətraf mühitin mühafizə qanunvericiliyinin gözlənilməsi.
- ekoloji siyasətin hazırlanması.
- təbii resurslardan səmərəli istifadə olunması.
- təbiəti mühafizənin məqsəd və vəzifələrinin müəyyən edilməsi.

471. Ekoloji audit nədir?

- təbiətdən istifadəyə görə ödənişlərin yerinə yetirilməsinin yoxlanılmasıdır.
- çirklənməyə görə ödənişlərin icrasının yoxlanılmasıdır
- ✓ təbii resurslardan istifadə və bərpası üzrə hesabatların düzgün tərtib edilməsi və daxil olmaqla təbiətdən istifadəsi tərəfindən ekoloji tələblərin ətraf mühitin mühafizəsi normalarının və qaydalarının gözlənilməsi məqsədilə onların təsərrüfat və digər fəaliyyətinin yoxlanılmasıdır.
- təbiətdən istifadəçilərin maliyyə fəaliyyətinin yoxlanılmasıdır
- antropogen təsir dərəcəsinin yoxlanılmasıdır

472. Ekoloji audit ilk dəfə hansı ölkədə tətbiq olunmağa başlamışdır?

- Almaniya
- ✓ ABŞ
- Fransa
- Yaponiya
- Rusiya

473. İctimai ekoloji ekspertiza nədir ?

- ictimaiyyətin istəyi ilə yaranmış dövlət strukturudur
- dövlət qanunlarını icra edən orqandır
- əhəlinin özfəaliyyətidir
- ✓ ictimaiyyətin istəyi ilə yaranmış qeyri-dövlət strukturudur
- ekspertizaya daxil deyildir

474. Aşağıdakı ifadələrdən hansı müəssisənin ekoloji pasportuna aid edilmir?

- Müəssisədə istifadə olunan texnologiyalar haqda məlumat.
- İstifadə olunan vəəsətlərin keyfiyyət və kəmiyyət xarakteri.
- İstehsal tullantılarının kəmiyyət və keyfiyyət xarakteri.
- ✓ Həlli vacib olan ekoloji problemlər haqqında məlumat.
- İstehsal olunan məhsulun kəmiyyət xarakteri.

475. Dövlət ekoloji ekspertizası kim tərəfindən maliyyələşir?

- əhalinin könüllü vəsaiti
- maliyyələşmə aparılmır
- ✓ dövlət büdcəsi və sifariş
- Dövlət bankı
- sifariş verən müəssisə və bank

476. Ekoloji menecmentin vəzifələrinə aid deyil:

- ekoloji cəhətdən tam təhlükəsiz istehsal prosesinin təşkili
- təbiətə dəyən mənfi antropogen təsirin xəbərdar edilməsi
- ✓ ekoloji-iqtisadi fəaliyyətin maliyyələşməsi
- optimal ekoloji-iqtisadi uyğunluğun müəyyən edilməsi
- bütün sahələrin ekoloji uyğunluğu

477. Balans, nəzarət, uçot və audit hansı funksiyasına aiddir?

- qiymətləndirmə, təhlil;
- doğru cavab yoxdur.
- planlaşdırma, proqnozlaşdırma və monitoring;
- ✓ ekoloji menecmentin əsasıdır;
- ekstrapolyasiya, kartoqrafik;

478. Təbii resurslardan istifadədə ekoloji-iqtisadi problemlərin idarə olunmasını öyrənən elm sahəsidir:

- təbiətdən istifadə tədbirlərinin uçotu və nəzarətini təmin edən elm sahəsidir.
- faydalı qazıntıların hasilatı, emalı və istifadəsini təmin edən sahədir.
- cəmiyyətin idarə olunmasını özündə birləşdirən bir sahədir;
- ✓ ekoloji menecmentdir;
- təsərrüfatın inkişafını və planlaşdırılmasını təmin edən sahədir;

479. Proqram planlaşdırılması ekoloji auditin əsas mərhələsinə daxil olmasının səbəbi:

- ✓ ekoloji auditin əsas mərhələsinə daxil deyil
- proqram materiallarının reallaşması ilə bağlı planın tərtib olunması və onun icrasına nəzarət edilməsi.
- zərurət yarandıqda ekoloji audit proqramına əlavə mütəxəssislərin cəlb edilməsi.
- ekoloji audit proqramının nəticələri ilə bağlı konkret təklif və tövsiyələrin hazırlanması.
- proqram məlumatların təklifi.

480. Sosial müdafiə təşkilatlarının ekoloji auditdə iştirak etmələrinə yardım göstərən təşkilatlar hansıdır?

- regionlar
- bələdiyyələr
- dövlət idarələri.
- ✓ ekoloji audit aparılmır
- transmilli korporasiyalar

481. Ekoloji audit sisteminin yaradılmasında iştirak etmir:

- yerli hakimiyyət orqanları və bələdiyyələr.
- kommersiya bankları.
- ✓ səhiyyə müəssisələri
- ekoloji banklar.

- ekoloji fondlar.

482. Nəzarət obyektinə üçün informasiya modelinin seçilməsi ekoloji auditin hansı fəaliyyətinə aiddir?

- müəssisədə vəziyyətin təhlili.
  - dəyən zərərin aradan qaldırılması üzrə təkliflərin hazırlanması.
  - audit keçirən müəssisə və regionda istifadə olunan təhlükəli predmetlərdən istifadənin azaldılması.
  - ətraf mühitə səmərəli təsir etmək üçün təklif və tövsiyələrin verilməsi.
- ✓ ekoloji auditorun vəzifəsinə uyğun deyil

483. Eko-iqtisadi,eko-hüquqi sahələrdə təbiəti və ətraf mühiti mühafizə sahəsində qanunvericiliyin gözlənilməsi auditin hansı funksiyasına aiddir?

- ekoloji audit proqramının məqsəd və vəzifələrinin müəyyən olunması.
  - audit aparın qurur formalaşması
  - sifarişçi ilə müqavilə bağlanması.
  - istehsal sahələrinin təşkil olunması.
- ✓ ekoloji auditin predmetinə.

484. Auditor xidmətinə aid deyil:

- daxili audit
  - maliyyə hesabının auditi
  - əməliyyat auditi
- ✓ bitkinlik auditi
- kənar audit

485. Auditor xidmətinə aid deyil:

- uyğunluq auditi
  - kənar audit
  - daxili audit
- ✓ könüllü audit
- məcburi audit

486. Təbii mühitin fiziki halının qiymətləndirilməsi auditin hansı fəaliyyətinə uyğun deyil:

- ekoloji siyasətin hazırlanması.
  - ekoiqtisadi, ekohüquqi sahələrdə təbiəti və ətraf mühitin mühafizə qanunvericiliyinin gözlənilməsi.
- ✓ ekoloji auditin predmetinə
- təbiəti mühafizənin məqsəd və vəzifələrinin müəyyən edilməsi.
  - təbii resurslardan səmərəli istifadə olunması.

487. İlk dəfə audit tətbiq edən ölkələr sırasındadır:

- Rusiya
  - Fransa
- ✓ ABŞ
- Almaniya
  - Yaponiya

488. Ekoloji auditorun xidməti hansı sahələrə ayrılır?

- ✓ müqavilə tələb edən və etməyən
- audit siyasətinin öyrənilməsi
  - ilkin və yekun xidmətlər
  - müəssisədə vəziyyətin təhlili
  - istehsalın səmərəli təşkili

489. Auditor xidməti haqqında AR – nın Qanununda auditor yoxlamasının hansı növləri göstərilir?

- adi və mürəkkəb
- uçot və yoxlama
- ✓ məcburi və könülü
- növləri yoxdur
- müxtəlif xidmətlər

490. Auditor aşağıdakılardan hansına rəy vermir?

- əsaslılıq
- ✓ müşahidə
- təsnifat
- ayırma
- qiymətləndirmə

491. Auditor sözünün latınca mənası nədir?

- məruzəçi
- ✓ dinləyici
- əks etdirən
- izah edən
- yoxlayıcı

492. Ekoloji risk konsepsiyası nədir?

- insanlara təsir edən amilləri öyrənmək
- layihələrin vaxtında hazırlanması
- Tullantıların izn həddinin müəyyən edilməsi
- müsbət konsepsiya yoxdur
- ✓ insanlara mənfi təsirin minimuma endirilməsi

493. Ekoloji menecmentdə işçi heyətinin idarə olunması yollarından deyil

- ✓ işçilərin attestasiyası;
- işçilərin motivizasiya edilməsi;
- işçilərin ekoloji maarifləndirilməsi;
- işçilərin fəvqəladə vəziyyətdə fəaliyyətə hazırlanması.
- işçilərin məlumatlandırılması;

494. Ekoloji menecmentin funksiyalarından biri aşağıdakıdır:

- balanslaşdırma
- ekoloji öhdəlik;
- ekoloji siyasət;
- doğru cavab yoxdur.
- ✓ planlaşdırma

495. Ekoloji menecmentin məqsədi:

- ✓ idarəetmədə iqtisadi və ekoloji maraqları təmin etmək və təhlükəsiz əmək şəraiti yaratmaqdır
- hüquqi və fiziki şəxslərin təbiətdən istifadə fəaliyyətində hüquqlarını təmin etməkdir;
- təbiəti mühafizə problemlərinin həlli üçün menecmentdən istifadə maraqlarını artırmaqdır;
- müəssisə və təşkilatlarda təbiəti mühafizə fəaliyyətini yaxşılaşdırmaqdır.
- təbiətdən səmərəli istifadə və resurs qoruyucu fəaliyyətdə beynəlxalq və milli aktların tələblərinə əməl etməkdir;

496. Ekoloji auditin əsas mərhələsinə daxil deyil:

- zərurət yarandıqda ekoloji audit proqramına əlavə mütəxəssislərin cəlb edilməsi.
- proqram məlumatların təklifi.
- ✓ proqramın planlaşdırılması.

- proqram materiallarının reallaşması ilə bağlı planın tərtib olunması və onun icrasına nəzarət edilməsi.
- ekoloji audit proqramının nəticələri ilə bağlı konkret təklif və tövsiyələrin hazırlanması.

497. Ekoloji audit hansı sahələrdə aparılır?

- dövlət idarələri.
- regionlar
- bələdiyyələr
- ✓ sosial müdafiə təşkilatları.
- transmilli korporasiyalar

498. Ekoloji audit sisteminin yaradılmasında iştirak etmir.

- yerli hakimiyyət orqanları və bələdiyyələr.
- ekoloji banklar.
- ✓ təhsil müəssisələri.
- kommersiya bankları.
- ekoloji fondlar.

499. Aşağıdakılardan hansı düzgün cavabdır?

- ekoloji auditor ekoloji sahibkarlıqla məşğul olan fiziki şəxsdir.
- ✓ ekoloji auditor mövcud qanunvericiliyə əsasən ekoloji auditor fəaliyyəti göstərmək hüququna malik olan hüquqi və ya fiziki şəxsdir.
- ekoloji auditor ekoloji bazarı tənzimləyən şəxsdir.
- ekoloji auditor ekoloji prosesi idarə edən şəxsdir.
- ekoloji auditor ekoloji monitorinq həyata keçirən hüquqi şəxsdir.

500. Aşağıdakılardan hansı auditorun vəzifəsinə aid deyil?

- ✓ Təbiəti mühafizə tədbir və proqramları üçün maliyyə resurslarını səfərbər etmək.
- auditor yoxlamasını və məsləhət xidmətlərini keyfiyyətlə həyata keçirmək.
- məlumatların məxvi saxlanması.
- sənədlərin qorunub saxlanması.
- auditin aparılmasında mövcud qanunveriliyin tələblərinə riayət etmək.

501. Aşağıdakılardan hansı ekoloji audit sisteminin funksiyalarına daxil deyil?

- ekoloji auditin aparılmasında qanunvericiliyə əməl olunmasını təmin etmək.
- ekoloji auditor xidmətinin keçirilməsinin keyfiyyətinə nəzarət.
- ekoloji auditor fəaliyyəti ilə məşğul olmaq istəyən fiziki və hüquqi şəxslərə lisenziyaların verilməsi.
- ✓ nəzərdə tutulan fəaliyyəti həyata keçirmək barədə son qərarın qəbulu.
- ekoloji auditor kadrlarının hazırlanması, onların peşə və ixtisas səviyyələrinin artırılması.

502. Ekoloji auditorun vəzifələrinə daxil deyil?

- müəssisədə vəziyyətin təhlili.
- ✓ nəzarət obyektinə üçün informasiya modelinin seçilməsi.
- ətraf mühitə səmərəli təsir etmək üçün təklif və tövsiyələrin verilməsi.
- audit keçirən müəssisə və regionda istifadə olunan təhlükəli predmetlərdən istifadənin azaldılması.]
- dəyən zərərin aradan qaldırılması üzrə təkliflərin hazırlanması.

503. Ekoloji audit neçə mərhələdə aparılır?

- 4
- 6
- 2
- ✓ 5
- 3